REMZİ KİTABEVİ

W. Shakespeare

SONELER

W. Shakespeare
SONELER

SONELER

W. Shakespeare

Soneler

Türkçesi:
Bülent-Saadet Bozkurt

4. Basım

Remzi Kitabevi
Ankara Caddesi, 93 — İstanbul

Çeviride kullanılan metin:
Alexander, Peter (ed.), *William Shakespeare: The Complete Works* (London, 1951).
Çeviride yararlanılan öteki metinler "Kaynakça"da belirtilmiştir.

Dördüncü Basım: Şubat 1996

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 975-14-0450-9

Remzi Kitabevi A.Ş.
Selvili Mescit S.3 Cağaloğlu-İstanbul, 1996
Tel. 522 05 83 - 511 69 16

İçindekiler

Sone, 7
Shakespeare'in Soneleri, 10
Çeviriye İlişkin Açıklamalar, 14
İkinci Basım İçin Önsöz, 16
Üçüncü Basım İçin Önsöz, 17
Soneler, 19
Kaynakça, 175

SONE

Sone, belli bir uyak ve ölçü kalıbına dayalı, on dört dizelik şiirdir. İngiliz yazınında, sonenin her dizesi genellikle beş "iamb" (ilki kısa ya da vurgusuz; ikincisi uzun ya da vurgulu; iki hecelik "ayak") den oluşur. Böylelikle, her dizede ortalama beş ayak, ya da on hece bulunur. Şairin gece gündüz rahat yüzü görmediğini anlatan aşağıdaki dize bu ölçü kalıbının belirgin bir örneğidir. ("⏑"; vurgusuz ya da kısa hece; "/": vurgulu ya da uzun hece)

⏑ / ⏑ ⏑ ⏑ / ⏑ / ⏑ /
But day by night and night by day oppressed
1 2 3 4 5

(Sone 28)

Gerek ayak ve hece sayısı, gerekse yalnızca bir tür ayak ("iamb") kullanılışı açısından, yukarıdaki gibi kurala kesinkes uyan dizelere Shakespeare'in sonelerinde sık rastlanmaz. Şairin, deyiş akıcılığı, ses uyumu, anlatım güzelliği sağlama, tekdüzelikten kaçınma ve dile esneklik kazandırma gibi nedenlerle, her dizede değişik ayak türlerine de yer verdiği görülür. Shakespeare'in sonelerine ayrıcalık kazandıran etkenlerden biri de, üstün yaratıcılığı ve sezi gücüyle bu esnekliği sağlamada eriştiği yetkinlik olmuştur. İngilizce'de vurgunun önemi göz önünde tutulur ve İngiliz şiirinde ustalığın, hiç değilse belli çağlarda, büyük ölçüde, vurgu dağılımında dengeyi tutturabilmeye bağlı olduğu düşünülürse, sonelerin bir başka dile çevrildiğinde değerinden ne ölçüde yitireceği kolaylıkla anlaşılacaktır.

Bir yazınsal tür olarak sone önce İtalya'da ortaya çıkmış, İngiltere'ye bu ülkeden geçmiştir. İtalya'da bu türü kullanan ve geliştiren büyük şairler arasında öncelikle Francesco de Petrarca (1304-1374) göze

çarpar. İgiltere'de Petrarca tarzında yazılan soneye "İtalyan Sonesi" ya da "Petrarca Sonesi" denmektedir.

İtalyan Sonesi İngiltere'ye 18. yüzyılda Wyatt ve Surrey tarafından getirilmiştir. Genellikle sevgi konusunu işleyen soneler ve sone dizileri (kendi içinde anlatı bütünlüğü olan sone grupları) şairlerce hemen benimsenmiş ve yaygın bir kullanım alanı bulmuştur.

İngiliz şairleri kısa bir süre içinde, gerek kendi dillerinin, gerekse ülkedeki kültür ortamının ayrıcalıklı özellik ve koşullarını göz önüne alarak sone türü üzerinde deneyimlere girişmişler ve sonuçta, başta uyak ve ölçü kalıpları olmak üzere, biçim değişikliklerine gitmişlerdir. Bu değişiklikler sonucu ortaya çıkan yeni tür (çoğu yönleriyle zaman zaman İtalyan Sonesiyle örtüşebiliyorsa da) "İngiliz Sonesi" ya da "Shakespeare Sonesi" diye adlandırılır. Bu türe Shakespeare Sonesi adı verilmesinin nedeni, türün en yetkin örneklerini veren şairin Shakespeare oluşudur.

İngiltere'de soneye yeni bir biçim kazandıran şairlerden biri de Spenser'dir. Spenser, *Amoretti* (1555) adlı sone dizisinde İngiliz sonesine oldukça yakın bir biçim kullanmakla birlikte, uyak kalıbında belirgin bir yenilik getirir. İngiliz Sonesinde her dörtlükte ayrı bir uyak kullanılırken, Spenser Sonesinde, ilk dörtlüğün son dizesindeki uyak, ikinci dörtlüğün ilk dizesinde; ikinci dörtlüğün son dizesindeki son uyak da üçüncü dörtlüğün ilk dizesinde yinelenir. Bu nedenle Spenser Sonesindeki uyak kalıbına "halkalı uyak" da denmektedir.

Özetle, 16. ve 17. yüzyıllarda İngiltere'de başlıca üç sone türüne rastlanır:

1. Petrarca ya da İtalyan Sonesi, ilki sekiz, ikincisi altı dizelik iki bölümden oluşur. Uyak kalıbı genellikle *a b b a a b b a c d e c d e* biçimindedir;

2. Spenser Sonesi, ilk üçü dörder dizelik, sonuncusu ise iki dizelik dört bölümden oluşur: *a b a b b c b c c d c d e e*;

3. Shakespeare ya da İngiliz Sonesi, yine, ilk üçü dört dizelik, sonuncusu iki dizelik olmak üzere dört bölümdür. Shakespeare Sonesinde çoğunlukla şu uyak kalıbına uyulduğu görülür; *a b a b c d c d e f e f g g*.

İtalyan Sonesinde ilk sekiz dizelik bölüm ("octave") ve bunu izleyen altı dizelik bölüm ("sestet") arasında belli bir anlam ve anlatım bağlantısı bulunur. "Octave" da ele alınarak işlenen konu, düşünce ya da örge (motif), "sestet"te örneklenir ya da sonuca bağlanır. Bu türün iki bölümlük yapısı içinde, "octave" bir gözlemi, "sestet"se bir sonucu içerebileceği gibi, belli bir düşünce ya da sav, bir karşı düşünce ya da savla dengeleniyor olabilir.

Spenser Sonesinde, çoğu kez her dörtlükte ayrı bir düşünceye, görüşe, gözleme yer verilir. Bununla birlikte, her dörtlükte yer alan düşünce bir öncekinden kaynaklanır ya da onunla bağıntılıdır. Dörtlükleri bir uyak halkasıyla bağlama yöntemi, konu içinde sıkı bir bağdaşım ve tutarlılık bulunmasını sağlar.

İngiliz Sonesi, çapraz uyak kalıbıyla sone türüne büyük bir esneklik getirir. İngiliz Sonesini öteki sone biçimlerinden ayıran önemli bir özellikle de, son iki dizede bir özete, bir derleyip toparlamaya, özlü söze, ya da özdeyişe yer verilmesidir. Burada, sonede yer alan ana düşünce, çarpıcı, özlü ya da duygulu bir biçimde toparlanır. (Bu son öğenin, Shakespeare'in kimi sonelerinde, sonenin bütünüyle bağdaşmadığı, uyuşmadığı; aşırı bir genelleme yapma ya da gösterişli bir söze yer verme çabasıyla "sırıttığı" ve bu sonelere gölge düşürdüğü söylenmektedir.)

"Sone Dizisi" bir ana konu bütünlüğü içinde, çoğu kez belli bir kişiye yazılan sonelerden oluşur. Sone dizilerinin başta gelen konusu sevgidir. İngiliz yazınında ilk sone dizisi olarak, Sir Philip Sidney'in 1591'de basılan *Astrophel ve Stella*'sı gösteriliyor. Bu diziyi daha sonra Spenser'in *Amoretti*'si (1595) ve Shakespeare'in *Soneler*'i (1609) izliyor.

İngiliz yazınında sone türünde yazan öteki başlıca yazarlar arasında Milton, Wordsworth, Keats, Elizabeth Barrett Browning ve Christina Rosetti sayılabilir. E.A. Robinson, E.E. Cummings ve W.H. Auden ise yirminci yüzyılın önde gelen sone yazarları arasında.

SHAKESPEARE'İN SONELERİ

Shakespeare'in soneleriyle ilgili en güvenilir kaynak, 1609 yılında Thomas Thorpe adına Stationers Kayıt Defterine geçirilen Quarto baskısıdır. Buradaki metnin Shakespeare'in kendi notlarına ya da notların özenle çıkarılmış bir kopyasına dayandığı sanılmaktadır.

1609 metninin sağlam ve güvenilir bir kaynağa dayanmadığını öne sürenler olmuştur. Bu düşünceyi savunanlar gerekçe olarak, 154 sonelik dermede sanat değeri oldukça düşük sonelerin varlığını göstermektedirler. Ayrıca, özellikle 19. yüzyıl araştırmacı ve yorumcuları, ahlaki açıdan kimi soneleri Shakespeare'e yakışır bulmamışlar ve bunların başka şairlerce yazılmış olabileceğini ileri sürmüşlerdir. Bu ve benzeri savları haklı çıkarmaya yeterli nesnel ve inandırıcı kanıtlar şimdiye dek ortaya konamamıştır.

Thomas Thorpe'un, dermeyi iki ana bölüme ayırarak düzenlemesi genel olarak eleştirmen ve yorumcularca uygun karşılanır. Thorpe, ilk 126 sonenin genç bir soyluya yazıldığı ya da onu konu olarak aldığı; geri kalan sonelerin ise aynı kişiye yazılmış olmakla birlikte, bir esmer kadını ("dark lady") konu aldığı görüşündeydi. Ancak, sonelerin sıralanış biçiminde günümüz eleştirmenleri Thorpe'den ayrılırlar. Bu eleştirmenlere göre, soneleri belli bir sıraya sokabilmek için elde yeterli sayıda veri olmadığı gibi, dermenin bölümlere ayrılabilmesini gerektirecek somut bir kanıttan da söz edilemez.

Sonelerin tümünün değilse bile büyük bir kesiminin 1592-1598 yılları arasında yazıldığı sanılmaktadır. Elizabeth çağında sone türünün yaygınlaşarak benimsenmesi, Sidney'in *Astrophel ve Stella* adlı sone dizisinin yayımlandığı 1591 yılına rastlar. 1592-1598 yılları arasında yirmiye yakın sone dizisinin yayımlandığı biliniyor. Çeşitli kaynaklardan, Shakespeare'in sonelerinin büyük bir bölümünün de 1598'den önce yazılmış olabileceğini öğreniyoruz. Francis Meres, 1598 yılında Stationers Kayıt Defterine adı geçirilen *Palladis Tamia: Wit's Treasury* adlı yapıtında Shakespeare'in "yakın dostları arasında pek beğenilen soneleri"nden söz eder. 138 ve 144 sayılı soneler, ufak değişikliklerle, 1599 yılında yayımlanan *Passionate Pilgrim* adlı derlemede yer alır.

Soneler kimi yorumcularca yarı örtülü bir yaşam öyküsü, kimilerince ise, yeni yeni yaygınlaşmaya başlayan bir türde salt yazınsal denemeler olarak görülür. Sonelerin, Shakespeare'in yaşamından kesitler, durumlar, olaylar, ya da örgüler (motifler) yansıttığı görüşünde olanlar, dermedeki başlıca kişileri de Shakespeare'in çevresinde aramışlardır. Sonelerdeki genç ve soylu dost ile "esmer kadın"ın kimler olabileceği bu kişilerce uzun uzadıya araştırılmış. Önde gelen adaylar arasında, Shakespeare'in erkek dostu için, Earl of Southampton ile Earl of Pembroke'un adları, Shakespeare'le birlikte başkalarını da baştan çıkardığı anlaşılan "esmer kadın" içinse Mary Fitton adı üzerinde özellikle duruluyor.

Soneleri salt yazınsal denemeler olarak görenlerse, bunların, Batı Avrupa yazınına yaklaşık üç yüz yıl damgasını vurmuş olan bir gelenek çerçevesi içinde değerlendirilmesi gerektiğini savunuyorlar. Bu bağlamda, Shakespeare'in Petrarca'dan ve onun tarafından başlatılmış olan sone geleneğinden ne ölçüde etkilenmiş olabileceği önem kazanıyor. Petrarca'nın, 317 sonesinin hemen tümünü Laura adını verdiği bir kadına yazdığı biliniyor. Petrarca'nın soneler nde Laura yarı gerçek, yarı hayal ürünü bir kadın kimliğinde. Shakespeare'in Petrarca'yı İtalyanca'dan da okumuş olabileceği düşünülmekle birlikte, İtalyan şairini Thomas Wyatt ve Earl of Surrey tarafından yapılan çeviriler aracılığıyla tanımış olması daha akla yakın bulunuyor. Shakespeare'in, Sir Philip Sidney'in sonelerini okuduğuna ilişkin izler ise daha belirgin. Kimi eleştirmenler de Shakespeare'in en çok Samuel Daniel'in Delia adlı sone dizisinden etkilendiği görüşünde. Bu görüşü taşıyanlar, Shakespeare'in de Daniel gibi alışılmadık, şaşırtıcı ve çarpıcı söz sanatlarına, özellikle benzetme ve eğretilemelere aşırı düşkünlüğüne dikkati çekiyorlar.

Shakespeare'i etkileyen, ona esin kaynağı olan yazarlar arasında Ovidius başta gelir. Ovidius'un *Dönüşümler* (Metamorphoses) adlı yapıtının, Arthur Golding'in çevirisiyle 1565-1567 yıllarında yayımlandığı biliniyor. Ovidius ve Horatius'la başlayarak Shakespeare'in çağına değin yaygın bir kullanım alanı bulmuş olan ve Petrarca'da da görülen, örgelerden biri de "evrenselleştirme" teması. Bu temaya göre, bir şairin dizelerinde dile getirdiği övgü, övülen kişiyi yeryüzünde ölümsüzleştirir. Zamanın yıpratıcı, yıkıcı etkisine karşı koymanın tek

yolu, şiirde kazanılan ölümsüzlük. Shakespeare'in sonelerinden on üçü bu temayı işliyor. Tema, 55 sayılı sonenin ilk dizelerinde güçlü bir deyişle dile getirilmiş:

> Ne mermer heykeller, ne beylerin süslü anıtları
> Kalmış olacak, bu yaman şiir yaşıyorken gelecekte.

64 sayılı sonede de Shakespeare Ovidius'u örnek almış. Denizin sürgit karaları aşındırmasını anlatırken, bitimsiz değişimin geride bıraktığı yıkıntı ve yıkımı çarpıcı bir örnekle anlatıyor. Zaman, değişim, ölüm ve ölümsüzlük, sevgi, dostluk, güzellik, Shakespeare'in bıkmadan işlediği konular arasında.

Shakespeare'in günümüze ulaşan toplam 154 sonesinden son ikisi işledikleri konu açısından öncekilerden ayrılır. 153 ve 154 sayılı sonelerde, eski bir Yunan şiirinden alınma bir tema iki ayrı biçimde işlenmiş.

Soneler dizisiyle Shakespeare'in yaşamı arasında bir bağ olabileceği varsayımından gidilirse, ilk 152 sonede, belli bir bütünlüğü olan, yer yer oldukça gerilimli olay ve durumlara yer veren bir anlatıdan, ya da bir oyunun sahnelendiğinden söz edilebilir. Oyunun başlıca kişileri: Bir şair, onun yakın dostu, ve kumral ya da esmer bir kadındır. Şairin dostunun yüksek mevkide bir soylu olduğu sanılmaktadır.

İlk 126 sone, şairin dostuna, tek tek ya da birkaçı bir arada, gönderdiği şiirsel mektuplar niteliğini taşır. 127 sayılı soneden başlayarak 152. soneyi de içine alan grup "esmer kadın"la ilgilidir. Ancak, şairin bunları da dostuna göndermiş olabileceği sanılıyor. İlk 17 şiirde genç dosttan, evlenip çocuk sahibi olması isteniyor. Bu kesimde yer alan tanışma devresinden sonra genç soyluyla şair arasında coşkulu (ve cinsel yanı da ağırlıklı) bir dostluk kuruluyor. Dizinin sonraki sonelerinde bu dostlukla gelen mutluluk ya da hayal kırıklığı dolu anlar dile getiriliyor. Bu arada iki dost arasındaki sevgi, ansızın ortaya çıkan ve soylu dostun gözünü üstüne çekmeyi başaran bir "rakip şair" yüzünden çetin bir sınavdan geçiyor. Baş kişiler arasında gerilim yükseliyor ve ilişkileri koparabilecek tehlikeli boyutlara ulaşıyor. Alımlı ve uçarı gencin, şairin sevdiği kadını ayarttığını görüyoruz. Shakespeare, bu kadınla arasındaki ilişkinin çeşitli evrelerini anlatıyor. Kadının, Shakespeare'in aklını çelişine ve sevgisine karşılık buluşuna tanık oluyoruz.

Shakespeare ve arkadaşı bir süre, birbirinden gizli, kadınla bağ kuruyorlar. Şair, gerçeği öğrenince durumu irdeliyor, duygu ve düşüncelerini açıklıyor ve arkadaşını bağışlıyor. Bununla birlikte, kadının sorumsuzluğunu acı acı eleştirmekten kendisi alamıyor. Kadının ikiyüzlülüğü ile birlikte, onun kendinde uyandırdığı istek, çelişik duygulara götürüyor şairi. Sonunda, kadınla olan bağlarını koparıyor ve ömrü boyunca sürdüğü anlaşılan dostluğu daha sağlam temeller üzerine oturtuyor.

Petrarca'yla gelen geleneklerin çoğu Shakespeare'de aynı ağırlığı taşımaz. Örneğin, "sevgisi karşılık görmediği için yanıp yakınan sevdalı" örgesi Shakespeare'in sonelerinde çokça vurgulanmamış. "Uykusuz geçen gecelerin çilesi"ne de sonelerde hemen hemen hiç yer verilmez. Sevgili, doğadan alınma öğelerle karşılaştırılmaz. Dahası, Shakespeare böylesi basmakalıp benzetmeleri alaya bile alır (Sone 130). Shakespeare'in sonelerinin yarıdan çoğu Petrarca geleneklerinden arınmıştır. Yeni konular, yeni örgeler, yeni gözlemler getirir Shakespeare: "Ölümün sonsuz gecesinde kalan dostlar" için gözyaşı döker (Sone 30); "Kiminin sanatına, kimininse bilgisine sahip olmadığından cesaretinin kırıldığından" söz eder (Sone 29). 66 sayılı sonede karamsar bir anını dile getirir. Budalalık ve kötülüğün her yerde bilgelik ve erdemi geride bıraktığından yakınır. Shakespeare'in getirdiği çarpıcı yeniliklerden biri de, "esmer kadın"a duyduğu ilginin yalnızca bedensel, duyusal olduğunu ve cinsel doygunluğu bir çeşit burukluk ve tiksinti duygusunun izlediğini açıklamasıdır. Bu arada, Shakespeare'e en çok acı veren, sevgilisinin dönekliği, ikiyüzlülüğü ve vefasızlığı olur.

Shakespeare'i çağdaşı yazarlardan ayıran, sesini içinde yaşadığı çağın ve toplumun ötesine duyurmasını sağlayan, ona evrensellik kazandıran öğe, soneleri arasında, türün doruğuna ulaşmış yetkin örnekler bulunmasıdır. Duyarlı ve dikkatli bir okur için bu örnekler çeşitli boyut ve düzlemlerde değişik ve her zaman için geçerli anlamlar içerir.

ÇEVİRİYE İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

Yazınsal çevirinin ana sorunlarından biri, belki de birincisi, Soneler'in çevirisine başlamadan önce yine karşımıza çıktı. Günümüzden dört yüzyıl önce, yabancı bir toplumda yaşamış olan, Türk okuruna yabancı sayılabilecek bir şiir türünde yazmış olan Shakespeare'i çevirirken uyarlama ya da yaklaştırmayı mı seçmeliydik, yoksa "kelimesi kelimesine" aktarmayı mı; ve bu seçeneklerden her birinin sınırı nerede başlıyor, nerede bitiyordu?

Birincide yoruma, açımlamaya ve bizim kültürümüze özgü deyim ve deyişlere daha çok yer verebilecek ve böylece sonelerin çokça yadırganmamasını ve belki daha kolay anlaşılır olmasını sağlayabilecektik. Ama bu seçimin sonunda ortaya çıkacak ürünlerin Shakespeare'in soneleri olacağına pek güvenimiz yoktu doğrusu. Edward Fitzgerald'ın Hayyam çevirisi gibi kendine özgü bir yapıt ortaya koyma hevesinde de değildik.

Öte yandan, ikinci yolu seçmenin sakıncaları da daha az ürkütücü görünmüyordu. Shakespeare'in denediği türün, 17. yüzyıl yazınsal gelenek ve alışkanlıklarının, söz sanatlarının, özellikle alışılmadık eğretileme ve imge ("conceit")lerin, okura yabancı ve itici gelebileceğini düşünüyorduk. Ayrıca, metne bağlılık uğruna "şiirsellikten" de ödün vermek zorunda kalabilecek, şiirleri "şiir" olmaktan çıkarıp belli düşünce ve görüşleri aktaran sıradan birer yazınsal araç haline getirebilecektik.

Sonunda orta yolu seçmedik. Shakespeare'in sonelerini "uyarlamaya" hakkımız olmadığı gibi, olsa bile, beceri ve yetilerimizin buna elvermeyeceği gerçeği yanında, çevirinin önemli işlevlerinden biri olan "kültür taşımacılığı" öğesini de göz önüne alarak, genel çizgileriyle de olsa ikinci yolu, metne elden geldiğince bağlı kalmayı yeğledik. Sonelerin anlamı yanında, olabildiğince ve yapaylığa düşmemeye çalışarak, biçim özelliklerine de bağlı kalmaya özen gösterdik. Değişik bir çağ ve kültüre özgü deyiş ve düşünceleri, bu düşüncelerin iletildiği değişik anlatım kalıplarını aktarmaya çabaladık. Alışılmadık imgelerin yanı sıra öteki söz sanatlarını da, bizim yazın geleneklerimize yabancı ve aykırı düşse de, olduğu gibi vermeye çalıştık. Açımlama ve yorumdan el-

den geldiğince kaçındık. Anlamın gereğince iletilebilmesi için gerekli gördüğümüz açıklamaları kısaca dipnotlarında vermekle yetindik.

Çeviride karşımıza çıkan güçlükler arasında biçimsel öğeler önde geliyordu. Bunların çoğu, her şiir çevirisinde söz konusu olabilecek sıradan güçlükler sayılabilir. Yine de, belki çoğu çevirmen gibi, bu güçlüklerin "özellikle" çetin olduğu düşüncesinden sıyrılamıyorduk. Deyiş akıcılığı, tempo, dizem ("rhythm") gibi öğeleri nasıl aktaracaktık? Diller arasındaki bağdaşmazlıkları nasıl giderecek, söz dizimi, ses uyumu ve benzeşimi sorunlarını nasıl çözümleyecektik? Bağdaşım ("coherence")ın gereğince sağlanabilmesi için biçem (üslup)e ilişkin öğeler, özellikle çeşitli söz sanatları üzerinde tek tek durmak, bunların Türkçe'deki benzerlerini verme yerine, anlamlarını düzgün bir dille vermek zorundaydık. Betimleme, benzetme, eğretileme ("metaphor"), kişileştirme, karşıtlam ("paradox"), karşıtlaştırma ("contrast"), karşıtlıca ("ambivalence"), sözcük oyunları, ündeşleme ("pun"), sezinletme ("allusion") gibi söz sanatlarının sonelerde çok yaygın kullanılmış olması, kimi zaman bir sonenin oldukça dolaşık ve karmaşık tek bir imgeden oluşması bizi ayrıca düşündürüyordu. Bu arada, yapaylığa düşmemek için, uyak denkleştirme çabasına hiç girmedik.

Yukarıda dile getirmeye çalıştığımız sorunları ne ölçüde çözümleyebildiğimizi burada uzun boylu açıklamaya girişmeyeceğiz. Böyle bir açıklama çok yer alacağı gibi, elimizdeki çalışmanın amacı dışına taşabilir ve pek somut sonuçlar da ortaya çıkarmayabilir diye düşündük.

Yalnızca şu kadarını belirtmek yeterli olacaktır sanırız: Dil özelliklerine dayalı ustalığı, özellikle dizem ("rhythm") öğesini ve ses uyumu ve benzeşimine dayanan söz sanatlarını aktarmada, ya da yansıtmada pek başarılı olduğumuzu söyleyemeyiz. Ayrıca, şairin dili açısından kimi özgün ve incelikli buluşları, dile kazandırdığı zenginlik, ve olağanüstü başarıyla kullandığı "iamb" kalıbı, doğal olarak çeviride aktarılamadı.

Öte yandan, yukarıda değindiğimiz öteki sorunlara olan yaklaşımımız, aradığımız ve bulabildiğimiz çözüm yolları – belki bulamadıklarımız da – en belirgin bir biçimde çevirilerde görülebilir ve belki de bu yönde ileride yapılabilecek girişimlere ışık tutabilir kanısındayız.

İKİNCİ BASIM İÇİN ÖNSÖZ

Shakespeare'in tüm sonelerinin, Türkiye'deki bu ilk çevirisinin birinci basımı Ocak 1979'da yapılmıştı. Bu çevirinin ikinci basımını yapma fırsatı 1985 yılına kadar çıkmadı.

İkinci basım için çevirileri gözden geçirirken, Soneleri İngilizce -Türkçe karşılaştırmalı olarak inceleyen ve belli noktalara dikkatimizi çekme nezaketini gösteren okurların uyarılarını göz önüne alarak küçük bazı değişiklikler yaptık. Gerekli düzeltmeleri yapmak için çeviriyi yeniden okurken, Shakespeare'in yalın fakat çarpıcı söyleyişini Türkçe'ye aktarmada yer yer onun kullandığından daha çok sayıda ve daha ağdalı sıfatlar kullanmış olduğumuzu, belki de anlamı süslemeye çalıştığımızı ilgiyle gördük. Sonelerin ilk basım tarihiyle bugün arasında geçen süre içinde, yaptığımız çevirilerle sonelerin aslını biraz daha nesnel değerlendirme fırsatı elde ettik. Bu nedenle, yaptığımız değişikliklerin büyük bir bölümü sadeleştirme yönünde oldu. Ancak, anlamda önemli değişikliklere gitmediğimiz gibi benimsediğimiz üslubu da değiştirmedik. Köklü değişiklikler yapmayışımızın bir nedeni de gerek okurlardan, gerekse Shakespeare alanında bilimsel çalışma yapmış olanlardan gelen olumlu eleştiriler oldu.

İkinci basımda Sonelerin daha geniş bir okur kitlesine ulaşacağını ve Shakespeare araştırmacı ve uzmanlarının ilgisini çekmeye devam edeceğini umuyoruz.

Saadet – Bülent Bozkurt
Kasım 1984

ÜÇÜNCÜ BASIM İÇİN ÖNSÖZ

Bu basımda bazı köklü değişikliklere gittik. Bunun gerekçeleri: Soneler'in kafiye düzenini de elden geldiğince çeviride yansıtmak; okuyanın anlayamayacağı veya Türkçe'ye uymayacağı kaygısıyla (ya da deneyim, birikim, özen, v.b. yetersizliğinden) açıklama yoluna gittiğimiz kimi bölümleri aslına daha yakın biçimde aktarmak; sonuç olarak Soneler'in Türkçesini, Shakespeare'in sonelerine biraz daha yaklaştırmaktı.

Daha önceki basımlarda kafiye denkleştirmeye çalışmamıştık. Çeviride, metnin aslındakine benzer bir kafiye düzeni tutturmak zor; ama (hiç değilse görünürde) sağladığı bir kolaylık var: Kafiyeyi tuturursanız, anlamı, ya da biçimsel öğelerin bir bölümünü biraz çarpıtarak aktarsanız da olurmuş gibi geliyor. Ayrıca, çeviride kafiye bulmaya çalışırken, insan kaynak metindeki anlam ve biçim birimiyle sınırlı olduğundan (asıl metnin yazarı bu konuda daha esnek olabiliyor, isterse anlam ve biçimle oynayabiliyor) kafiyenin yarım veya "güdük" kalmasını, zorlama görünümünü, "sırıtmasını" zaman zaman önleyemiyor.

Biz bu açıdan kafiyenin getirdiği tuzaklara düşmemeye çalıştık.

Ancak, bu çevirideki kafiyelerin de bir bölümü, daha çok yukardaki nedenlerle, biraz "zorlama" görünebilir; ama bu bir ölçüde Soneler'in aslı için de geçerli.

Remzi Kitabevi'nin Shakespeare dizisinde Soneler'in üçüncü basımını yayımlama fırsatını bulduğumuz için şanslıyız. Kişi genelde başka yazarları değerlendirirken sahip olabildiği nesnelliğe ve belki keskin görüşe ve titizliğe, kendisi söz konusu olduğunda ancak belli bir zaman dilimini aştıktan sonra ulaşabiliyor (ulaşabilirse) ve çoğu çevirmen/yazar için de düzeltme yapma fırsatı hiçbir zaman doğmayabiliyor.

Üçüncü basımda Soneler'in daha doğru ve daha güzel bir çevirisine ulaştığımız inancındayız.

Saadet – Bülent Bozkurt
Ocak 1994

SONELER

1

Soyu sürsün isteriz en güzel insanların,
Sürsün ki güzelliğin gülü hiç solmasın;
Yok olmak olsa da sonu, her olgunlaşanın,
Ardından gelen körpe yavru anısını yaşatsın.
Oysa sen bağlanmışsın kendi parlak gözlerine,
Kendi ışığının alevini kendi yakıtınla besliyorsun,
Kıtlık yaratıyorsun, hazırdaki bolluk yerine;
Kendine düşmansın, o tatlı özüne hiç acımıyorsun.
Yeryüzünün körpe süsüyken sen şimdi,
Şatafatlı baharın biricik müjdecisiyken,
Kendi goncana gömüyorsun olanca varlığını
Ve, sevimli huysuz, neler harcıyorsun cimrilik ederken!
Gel acı şu dünyaya; aç gözlülük eder de yoksa,
Yersen dünyanın payını, bir başına gidersin mezara.

Sonenin ana teması: Ölümsüzlüğe ulaşma yollarından biri de (öteki sanat, şiir – Shakespeare bu konuya daha sonra geliyor) kişinin, çocuk sahibi olarak soyunu sürdürmesi; kimliğini, güzelliğini, yeteneğini, sanatını, nitelik ve erdemlerini sonraki kuşaklara bu yolla aktarması.

2

Kırk kış ardarda gelip alnını kuşattığında,
Güzelliğinin meydanında derin siperler kazarak;
Gençliğinin üstündeki o çalımlı üniforma,
Lime lime dökülecek, değersiz paçavra olacak.
O gün soran olursa sana, nerde güzelliğin diye
Hani nerde hazineleri o delişmen günlerinin,
"İşte burda ya," dersen, "çukura kaçmış gözlerimde,"
Ayıbın ölçüsüz olacak, yararı kalmayacak övünmenin.
Övgüler mi yeterdi oysa, kullansaydın şu güzelliği,
Diyebilseydin ki, "gökçe yavrum var ya işte;
Yaşlılığımın mazereti, yerime hesap verecek kişi;
Güzelliğimi o devralacak, kanıtlayacak herkese."
Sen artık eskidiğin gün, o yepyeni yetişecek ardında,
Damarlarında soğuyan kanı sıcacık görebileceksin onda.

3

Aynana bak ve orda gördüğün yüze de ki,
"İlk işin, sen gibi bir tane daha yaratmak olsun;"
Çünkü bu körpeliği yenilemezsen eğer şimdi,
Doğayı aldatmış, bir anneyi mutsuz kılmış olursun. (1)
Hem, yeryüzünde güzel var mı ki istemesin,
Sen atasın tohumunu işlenmemiş rahmine;
Ya da, hangi şaşkın erkektir ki geleceğe dur desin,
Mezar olmayı yeğlesin kendine olan aşkına!
Nasıl annenin aynasıysan sen ve annen sende
Gençliğinin tatlı Nisanını yeniden yaşıyorsa,
Ömrünün pencerelerinden görebilirsin sen de yine, (2)
Şu altın çağını, çizgiler olsa da kendi alnında.
Ama diyorsan ki, gereği yok, hiç anımsamasam da olur;
Öl o zaman tek başına ve şu halini de birlikte götür.

(1) "Seninle evlenip, çocuk sahibi olsa, mutlu olabilecek bir kadını, bekârlığı seçtiğin için, mutluluğundan mahrum ediyorsun." Bu tür, geleceğe yönelik varsayım taşıyan ifadelere Shakespeare'de sık rastlanıyor.

(2) "Pencerelerinden...": Aynaya baktığında, olduğun gibi kendini göreceksin; oysa pencereler (çocukların) aracılığıyla, geçmişini, gençliğini görebilirsin.

4

Ey savurgan afet, söylesene bana, sen hep ne diye
Kendine harcıyorsun güzelliğinin mirasını, bencilce;
Doğa ne verirse ödünç verir, bağış yapmaz kimseye,
Eli açıktır ama, kendi de cömert olana yalnızca.
Öyleyse, sevimli cimri, kötüye kullanmak niye boyuna,
Başkasına veresin diye sana verilen değerli hazineyi?
İş bilmez tefeci, "yaşıyorum," diyemedikten sonra,
Kullanıyorsun sayılır mı elindeki ölçüsüz serveti?
Hep kendinle alışveriş yaparken, anlasana,
O güzelim kendini aldatan da yine sensin!
Peki ya Doğa seni son yolculuğa çağırdığında,
Geride kalanlara hangi hesabı vereceksin?
Kullanmazsan güzelliğini, mezara gömülür seninle,
Ama kullanırsan eğer, bir vekilin kalır geride.

5

Kim görse gözünü alamadığı, bakmaya doyamadığı
O canım varlığa, o biçimi kazandıran saatler,
Zorba rolünü oynarken de yapar aynısını;
Eşi bulunmaz güzelden güzelliği alır gider.
Durup dinlenmeden kattığı gibi önüne yazı Zaman,
Kışın üstüne sürer ve öylece yok eder;
Özsuyu donar kalır, eser kalmaz diri yapraklardan,
Karlar örter güzelliği, çırılçıplak kalır her yer.
İşte o gün, yaz mevsiminin özü önceden süzülmemişse, (1)
Bir sıvı mahkûm gibi kapatılmamışsa cam duvarlar arasına,
Güzelle birlikte gitmiştir artık güzelliğin etkisi de,
Ne o kalmıştır, ne de ondan bir anı sonraya.
Oysa, çiçek damıtıldı mı, kış gelip çattığında
Görünüştür kaybolan; öz yaşar gider olanca tadıyla.

Sonenin ana teması: Zaman ("saatler"). Zaman, insana belli bir yaşa kadar gençlik, güzellik, çekicilik, canlılık, güç vb. kazandırıyor; bir yaştan sonra ise verdiklerini yavaş yavaş (belki de hızla) geri alıyor. Zamanın bu iki yönlü (hatta, çok yönlü) işleyişi Shakespere'in sık kullandığı bir tema.

(1) Gençlikte çocuk sahibi olmamışsa insan...

6

Öyleyse, hoyrat eliyle kış çekip götürmeden
Senin yaz mevsimini, bırak özün süzülsün şu anda.
Bir cam kaba tat ver. Kendini öldürmeden (1)
Güzelliğinin hazinesi, bir hazine yarat sen onunla.
Kişi mutlu oluyor ve seve seve ödüyorsa faizi, (2)
Yasak tefecilikten sayılmaz yapılan iş, merak etme.
Bir başka sen yetiştirmek düşer sana şimdi;
Hele bire on olursa, on kat mutluluk bence. (3)
On kat sen, daha büyük mutluluk tabii senden,
Eğer senden olacak on yavru, on kere sen olacaksa. (4)
O zaman, sen ayrılsan da ne gelir ki ölümün elinden,
Seni yarınlarda yaşamaya bırakmaktan başka!
Bırak bencilliği artık, yazık olur güzelliğine yoksa;
Ölüm seni alır da, mirasın toprak kurtlarına kalırsa.

(1) "Cam Kap": ana rahmi. Bir parfüm şişesine değerli bir parfüm koyar gibi, bir annenin rahmine "hazine" değerindeki tohumunu bırak, diyor. "Kendini öldürmeden": Kişinin yalnız kendini sevmesi, çoğalmanın (üremenin, dolayısıyla, ölümsüzlüğün) önünde engel olduğundan, "kendini öldürme" demek.

(2) Kişinin tohum bırakması, para yatırmaya; kadının çocuk doğurması ise, faiz ödemeye benzetiliyor.

(3) (4) Bir evlilikten on çocuk olursa, daha da iyi; çünkü, kişinin on tane benzeri olacak, onu birden sürdürecek soyunu. Şair, "On çocuk, on kere sen demek olacağından, seni sevenler için de daha büyük mutluluk," diyor.

7

İşte gündoğusundaki o haşmetli ışık yine
Ateşten başını kaldırdığında, saygı durur
Aşağılardaki her göz, onun yükselen heybetine;
Kutsal majestelerine bakışlarıyla kul olur.
Sarp yamaçları tırmanıp göksel tepeye çıktığında,
Orta yaşta, gücü yerinde gence benzer;
Ölümlü bakışlar güzelliğine tapınır hâlâ;
Altın yolculuğunda ona her an eşlik eder.
Ama doruğu aşıp öteye geçtiğinde, arabası yorgun,
Yıllarla halsiz düşmüş, hızla aşağı kaydığında,
Geçmişin sadık bendesi gözlerin yönü değişir o gün;
Başka yere döner hemen, yörünge alçaldığı anda.
Bir oğlun olmalı artık, sen de öğleyi geçtiğine göre;
Yoksa yüzüne bakan kimse olmadan gidersin ölüme.

8

Sen ki bir müziksin, müzik dinlerken bu hüzün niye?
Sevinç sevinçten hoşlanır, tatlı çatışmaz tatlıyla:
Peki canını sıkan şeyi sen niye dinliyorsun öyleyse;
Sıkılıp dertlenmek hoşuna mı gidiyor yoksa?
Uyum içinde birbirine eşlik eden seslerin
Anlamlı beraberliği kulağına hoş gelmiyorsa,
Bağlantıyı kuramadığını görüyorlar da senin
Kınıyorlar herhalde seni bu yüzden tatlılıkla.
Dinle bak her tel güzelim eşine nasıl uymuş;
Her biri ses veriyor ötekine, gelince sırası,
Babayla oğul ve mutlu ana bir araya gelmiş,
Birbirine uymuş, bir ezgiyle okşuyorlar kulakları.
İşte çok sesten oluşup tek sese dönüşen şarkıları,
Tek kalırsan hiç olursun, diye seslenen bir uyarı.

9

Herhalde bir dulun gözlerini ıslatırım diye korkudan
Böyle bekâr yaşamayı seçip tüketiyorsun kendini.
Ah, ama bil ki, eğer çocuksuz ölecek olursan,
Dünya yanacak sana, eşten yoksun kadına yanar gibi.
Yeryüzündeki her dul, çocuklarının gözüne baktıkça,
Kocasının anısını canlı tutabilecekken hayalinde,
Senin dul eşin dünya olacak ve ağlayacak ömrü boyunca,
Kendi gitti, ama bir benzerini bırakmadı diye geride.
Düşün ki, insan ne kadar savursa varını yoğunu,
Dünyada kalır harcadığı, yalnızca el değiştirir;
Ama boşa harcanan güzelliğin dünyada gelir sonu,
Kullanmadan saklamakla onu, kullanan yok etmiştir. (1)
Kişi eğer kendine bu denli hainlik etmişse,
Başkalarına sevgiden eser olamaz onun içinde.

(1) "Kullanmadan... kullanan...": Dizenin aslında aynı yapı var: "...kept unus'd the user...". Shakespeare, bu tür tekrarları, kelime ve anlam oyunlarını seviyor.

10

Hadi canım! Kendini bile düşünmeyen sende
Başkasının sevgisine hiç yer olabilir mi!
Sevenlerinin çok olduğunu kabul edersin herhalde,
Oysa senin kimseyi sevmediğin işte besbelli.
Saplanmışsın nedense ölümcül bir nefrete,
Kendi kendine hainlik etmekten çekinmiyorsun;
Her şeyden önce şu güzelim çatıyı koruyacağın yerde,
Sen onu yok etmek için elinden geleni yapıyorsun.
Fikrimi değiştireyim istiyorsan, değiştir niyetini!
Canım sevgiden daha mı iyi ağırlar insan nefreti,
Anlayışlı ve şefkâtli ol, tıpkı göründüğün gibi;
Desinler ki, hiç değilse kendine karşı merhametli.
Bir başka sen daha yarat ne olur, beni seviyorsan,
Güzellik soyunda ve sende hep yaşasın istiyorsan.

11

Ne hızla solup gideceksen, o hızla büyürsün,
Geride bıraktığın, senden olan birinde.
Gençlikte bağışlayacağın taze kana bir gün,
Benim kanım, diyebilirsin, gençliğin geçtiğinde.
Aklı, güzelliği, soyu yaşatmanın yolu bu;
Aptallık, ihtiyarlık ve çürüme işin sonu yoksa.
Herkes bu akılda olsaydı, insanlığın kökü kururdu,
Altmış yıl demeden yok olup giderdi dünya.
Hangi insanı huysuz, çirkin, kaba yarattıysa Doğa,
Kimsesiz kalsın istediyse, o gitsin meyvesiz yeryüzünden;
Ama bak, kimine de özenmiş, kısmetini vermiş oysa,
Sen de, sana cömertçe verileni, cömertçe kullan çekinmeden.
Doğa seni işleyip mühür yaptığında kendine,
Çoğalt demiş o damgayı, sakın kalıbı öldürme!

12

Zaman geçiyor, diyen saatin vuruşlarını saydıkça,
Güzelim günün korkunç geceye gömülüşünü gördükçe,
Diri günleri geride kalmış menekşeye baktıkça,
Simsiyah bukleleri gümüş rengi aklar örttükçe;
Geçmişte, sıcak vurmasın diye sürülere kanat germiş,
Ulu ağaçlar şimdi öyle yapraktan yoksun durdukça;
Yazın yemyeşil ekini demet demet bağlanıp dizilmiş,
Ağarmış püskül sakallarıyla, arabalara kondukça;
Senin güzelliğin gelir ister istemez aklıma
Ve bilirim sonunda süpürüp götürecek zaman seni de;
Ne hoşluklar kalıyor, ne güzellikler çünkü yarına,
Ölüp gidiyor hepsi, ötekilerin büyüdüğünü göre göre,
Zaman gelip savurdu mu tırpanını, çare yok gideceksin;
Meğer ki çocuğun arkadan yetişip karşısına dikilsin.

13

Ah, sen sen olsaydın keşke! Ama sevdiğim, ne sen
Kendine aitsin artık, ne de yaşayan sensin burda.
Ne olur o tatlı çehreni bir başkasına versen
Ve hazırlasan kendini şu görünen sona yakında.
Bırak da, emanet aldığın o güzellik asla
Son bulmasın; onun sonu gelmesin ki sen de,
Yine sen kalasın burdan ayrıldıktan sonra;
Senin güzelliğini yavrun taşırken bedeninde.
Bu muhteşem yuva böyle çürümeye bırakılır mı,
Kolayca korunabilecekken, iyi düşünmekle bugün,
Kış günlerinin azgın fırtınalarına karşı,
Amansız ve sonsuz ayazına karşı ölümün.
Gel sorumsuz olma, canım sevdiğim; elbet biliyorsun,
Senin bir baban vardı; bırak bunu diyebilsin oğlun.

14

Kararlarımı verirken ben, yıldızlara danışmam,
Oysa kendime göre anlarım yıldız falından;
Ama hayırlı hayırsız haber vermeye kalkışmam
Söz etmem mevsimlerden, kıtlıktan ya da vebadan.
Göklerde gördüğüme bakıp da zaman zaman,
Kime fırtına var, yağmur, ya da rüzgâr, bilemem;
Fal filan da bakamam ben, yarınları okuyamam,
İşleri nasıl gidecek, hükümdarlara söyleyemem.
Senin gözlerine bakarım geleceği görmek için ben;
İşte şimdi de, o değişmez yıldızlar gösteriyor ki, (1)
Gerçekle güzellik birleşip mutlu olacak ebediyen,
Soyunu düşünürsen eğer, bir yana bırakıp, kendini.
Yok düşünmezsen, işte söylüyorum geleceğini:
Senin sonun, gerçekle güzelliğin de kader günü.

(1) Değişmezlik mükemmelliği ve ölümsüzlüğü simgeliyor; değişim ise eksiklik, kusur, geçicilik, ölümlülük işareti. O çağda bazı yıldızların sabit ve değişmez olduğuna inanılıyormuş.

15

Düşünüyorum da, dünyada büyüyen ne varsa,
Bir an tutunabiliyor yetkinlik noktasında;
Şu koca sahnede sergilenen tüm oyunlarsa,
Gizliden gizliye hep yıldızların etkisinde.
Bakıyorum da, bitkiler gibi çoğalıyor insanlar,
Aynı gökten açılıyor ya da kapanıyor yolları;
Gençlikte kabarıyor, inişe geçince sönüyorlar,
Silinmeye başlıyor akıllardan gösterişli günleri.
İşte yeryüzündeki şu sayılı günleri düşündükçe,
O görkemli gençliğin geliyor gözlerimin önüne;
Savruk zaman belki çöküşle tartışmaya girdi bile,
Gençlik gününü, karanlık geceye döndürsek mi diye.
Ama sevgin uğruna Zaman'la savaşı sürdüren ben,
Yeniden aşılıyorum sana, o ne götürürse senden.

Sonenin ana teması: Son dizede belirtildiği gibi, sanat, şiir aracılığıyla insanoğlunun ölümsüzlük kazanması. Varoluşun en güçlü düşmanı Zamansa (veya Ölümse); şair de ona denk bir savaşçı. Bu tema, ilerdeki sonelerde daha ağırlıklı oluyor.

16

Peki ama sen Zaman denen bu eli kanlı zorbayla
Neden daha zorlu bir savaşa girmiyorsun?
Benim kısır dizelerimden daha yüce bir yolla
Çürümeye karşı güç kazanıp direnmiyorsun?
Mutlu saatlerin doruğundasın şimdi sen;
Kimbilir, el değmemiş, tohum görmemiş kaç bahçe,
Sana, boyalı kopyalarından çok daha benzeyen (1)
Canlı çiçeklerine yer verirdi, hem de seve seve.
Aslında, yaşayan kuşaklar yeniler yaşamı yenilerse; (2)
Zaman'ın fırçası, ya da elimdeki toy kalemse,
Ne iç güzelliğinle, ne de dış gösterişinle,
Sen gibi yaşatabilir seni insanların gözünde.
Kendine saklama ki kendini, sürdüresin varlığını,
Kendi canım hünerinle çizebilesin kendi yaşamını.

(1) Boyalı kopyalarından: Portrelerinden veya şiire aktarılan tasvirlerinden.
(2) Önceki tema tekrarlanıyor: Ölümsüzlüğün tek yolu, çocuklar aracılığıyla soyu sürdürmek.

17

Kim kulak verir ki benim şiirime gelecekte,
En yüce erdemlerinle doldurursam hep onu?
Hoş, Tanrı bilir tıpkı bir mezar şimdi işte:
Yaşamını saklıyor, göstermiyor yarı değerini.
Gözlerinin güzelliğini yazabilsem bile,
Sayabilsem tek tek her gördüğümü sende,
"Yalan söylüyor," diyecek gelecek kuşaklar yine,
"Böylesi göksel izler olamaz dünyasal bir yüzde."
Çok konuşup az söyleyen ihtiyarlar gibi küçümsenir,
İşte böyle, ne varsa yılların soldurduğu sayfalarda;
Hakettiğin övgülere, "Şairin coşkusu," denir geçilir,
"Oluyormuş demek böyle abartmalar eski şarkılarda."
Oysa bir çocuğun yaşıyor olsa o gün geldiğinde,
İki kere yaşardın sen de; hem onda, hem şiirimde.

18

Tıpkı bir yaz günü gibisin, diyesim var;
Çok daha sevimlisin sen, ılımansın oysa;
Canım Mayıs goncalarını sert rüzgârlar sarsar;
Üstelik ömrü kısadır yazın, hem de çok kısa.
Gökkubbenin gözü, ışıtırken yakar bazan her yeri;
O altın yüzüne gölge düştüğü de çok olur;
Zamanla gelir geçer her güzelin güzelliği,
Kimi mevsimle değişir, kiminin kısmeti yoktur.
Oysa senin sonsuz yazın asla solmayacak;
Kaybolmayacak güzelliğin, zaman geçse de,
"Gölgeme girdi artık," diye Ölüm kabaramayacak,
Sen zaman ötesine geçince, şu sonsuz dizelerde.
İnsanlar soluk aldıkça, gözler gördükçe,
Bu şiir yaşayacak ve yaşatacak seni de.

19

Her şeyi yutan Zaman, törpüle aslanın pençesini,
Bırak yesin şu toprak kendi canım yavrularını;
Yırtıcı kaplanın çenesinden sök sivri dişlerini,
Kendi kanında tutuştur uzun ömürlü Anka'yı. (1)
Bir üz, bir sevindir mevsimleri sen geçerken,
Ey ayağına tez Zaman; işte şu koca dünyaya
Ve solup giden hoşluklarına, yap ne istersen;
Ama bir hainlik var ki, onu yasak ediyorum sana:
Ah, sevdiğimin pürüzsüz alnına oyuk açma saatlerinle;
Çağlar ötesi kaleminle çekme orda çizgiler,
Geç git sen yoluna, ama onu bırak kalsın öyle,
Ki güzel nasıl olurmuş görsün bizden sonrakiler.
Ama, koca Zaman, elinden geleni ardına koma yine de,
Ne yapsan sonsuza dek genç kalacak sevdiğim şiirimde.

(1) Anka: Arap mitolojisinde, tek örneği olan bir kuş. Belli bir süre (beş yüz yıl) yaşadıktan sonra, kendine kokulu otlardan bir yuva yapar, bir yandan büyüleyici bir şarkı söylerken, bir yandan da kanat çırparak yuvasını ateşe verir ve kendini yakarmış. Ama hemen sonra, küllerinden yine dirilir ve önceki yaşamını yeniden yaşamaya başlarmış. Anka, değersiz madeni değerliye, ölümlüyü ölümsüze dönüştürmeyi kendilerine uğraş edinmiş olan "simyacıların" simgesel kuşu; bağlantısı nedeniyle, eczane levhalarında da belirleyici işaret olarak kullanılmış. Anka, aynı zamanda bir ölümsüzlük simgesi.

20

Doğa'nın kendi fırçasından çıkma, bir kadın yüzü
Var sende, ey tutkumun Efendisi-Ecesi!
Yumuşak bir kadın yüreği sendeki, ama farklı özü,
İkiyüzlü kadınların vefasızlığıyla yok ilgisi.
Gözlerin daha parlak, o kadar da dolaşmıyor etrafta;
Neye baksan ışıtıyor, sanki yaldızlıyorsun;
Renk renk bir kişisin, öyle ki her yanınla,
Erkeklerin gözünü çalıyor, kadınların ruhunu çeliyorsun.
Hem sen başta kadın olmak için yaratılmıştın,
Ama Doğa biçim verirken sana, gönlünü kaptırınca,
Fazladan kattığıyla, beni senden etti hain; (1)
Evet, ekledi bir şey, ama hiçbir şey, bana kalırsa.
Eh, madem kadınların keyfi için sende bunu çıkardı,
Aşkın benim olsun bari, onlara kalsın sevişmenin tadı.

(1) Fazladan kattığıyla: Erkeklik organını kastediyor. Homo- ve biseksüel çağrışımlarıyla, cinsellik öğesi ilerdeki sonelerde de yer yer kullanılıyor.

21

Boyalı güzel gördü mü duygulanıp kaleme sarılan,
Gökkubbeyi bile alıp şiirini süslemekten çekinmeyen,
Güzelden yana ne biliyorsa, güzelini anlatırken kullanan,
Ozanın yaptığı işi yapmam ben şiirimi yazarken.
Aklıma her geleni yan yana koyup kıyaslamakla övünmem,
Güneşle ayı, denizle karadaki değerli hazineleri,
Nisan'da yeni doğan çiçeklerle, ne desem bilmem,
Gökten inip şu koca yuvarlağı donatan her şeyi.
Aşkımda doğru yoldan şaşmam, dizelerimde doğrudan;
Şaşmam ama, inan olsun benim aşkım da güzellikte,
Aşağı kalmaz yeryüzündeki hiçbir ananın yavrusundan;
Gökkubbedeki altın mumlarla yarışamasa da parlaklıkta.
İkinci el övgüyü sevenler söylesin dursun;
Satacak malım yok ki benim, övgüye gerek olsun.

22

Yaşlandın, dese de bana, inanmam ben aynama,
Gençlikle sen aynı yaşta olduğunuz sürece;
Ama ölüm gelsin kavuştursun derim beni huzura,
Zamanın çizgilerini gördüğüm anda senin yüzünde.
Seni baştan ayağa saran o güzellik, madem ki,
Gösterişli giysisi aslında benim de gönlümün;
Madem ki, senin gönlün bende ve sende benimki,
Mümkün mü hiç senden yaşlı olabilmem benim?
İşte bu yüzden, bebeğini sakınır gibi ebesi,
Ben nasıl titreyeceksem bendeki gönlünün üstüne,
Senin için nasıl koruyacaksam her zaman kendimi,
Öyle bak, ey sevdiğim, sen de hep kendine.
Benim gönlüm ölürse, kendininkini geri alırsın sanma,
Geri istemem demiştin çünkü onu verirken başta bana.

23

Korkudan sahnede eli ayağına dolaşıp,
Rolünü şaşıran kötü bir oyuncu misali;
Ya da azdıkça içine sığmayan öfkesi taşıp
Kendi yüreğini zayıf düşüren çılgın biri gibi,
Unutuyorum, kendime güvenim olmadığından mutlaka,
Tam olarak söylemeyi aşk oyununun sözlerini;
Ve aşkımın yükü öylesine ağır geliyor ki bana,
Kendi aşkımın gücü karşısında eziliyorum sanki.
O halde, ne demek istediğimi bakışlarım anlatsın,
Konuşan gönlümün sessiz sözcüsü olsun onlar;
Aşkımı onlar açığa vursun, derdime çare arasın;
Öyle ki, hiç kalsın yanında, durmadan konuşanlar.
Ah, sessiz aşk neler yazmış, öğren artık okumayı,
Aşkın sırrına ermişler bilir gözleriyle duymayı.

24

Gözlerim ressam rolünü aldı ve kabartma çizgilerle,
Güzelliğinin biçimini gönlümün levhasına çıkardı;
Bedenime gelince, o da bu resmin çerçevesi oldu işte;
Malum, resmin konumundan bilinir usta ressamın sanatı.
Seni olduğu gibi yansıtan resim nerde diyorsan,
Ressamın içine bakıp hünerini orda görmelisin;
Camlarının parlaklığını senin gözlerinden alan,
Göğsümdeki sergide asılı resme ulaşmalısın.
İşte bak, gözler gözler için neler yapıyor!
Gözlerim senin şeklini çizdi, seninkilerse,
Gönlüme açılan birer pencere; güneş de bayılıyor
Onlardan içeri bakmaya, sen varsın diye içerde.
Ama gözlerin sanatında yine de bir eksiklik var:
Gördüklerini çiziyorlar yalnız, yüreği tanımıyorlar.

25

Kimlerin yıldızı yüzlerine gülmüşse, onlar övünsün,
Şan şöhretle, allı pullu unvanlarla, payelerle;
Kader bana nasip etmedi hiçbirini, ama olsun,
Ummadık mutluluk buldum ben, en değer verdiğim şeyde.
Üstlerindeyse güneşin gözü, narin yapraklarını açmalarıyla,
Kadife çiçeği gibi yayılıverirler ulu beylerin gözdeleri.
Ama en şatafatlı anlarında sönüverirler çatılan bir kaşla
Ve kendileriyle birlikte gömülür gider kibirleri.
Kahramanlığıyla ün salmış çilekeş savaşçı
Bin zafer kazansa da, bir kere düşsün yeter,
Onur defterinden hemen silinip atılır adı,
Yaptığı her şey, tüm çektikleri unutulur gider.
O halde, ne mutlu bana ki, seviyor ve seviliyorum;
Ne ben vazgeçerim ondan, ne de o benden, biliyorum.

26

Aşkımın efendisi, erdemlerini görüp kulun olan,
Hizmetine girip sana kendini adayan ben, işte,
Hünerimi gör diye değil, kulluğumu bil diye inan,
Görev andımı yazılı göndereyim dedim bir de.
Bendeki zavallı hüner bulamaz belki kelime de,
Kolay gösterebilir böyle zorlu bir görevi, ama,
Umudum şu ki sen o ince düşüncen ve geniş hayalinle,
Ne kadar cılız görünse de, ruhunda yer verirsin ona.
Ta ki, benim yolumu çizen yıldız hangisiyse,
Lütfedip bana hayırlı bir ışık gönderene dek;
Üstü başı dökülen aşkımı doğru dürüst giydirene,
Senin hizmetine yakışır görünüm kazandırana dek.
Ancak o gün anlatabilirim övünçle, nasıl sevdiğimi;
Daha önce kaldıramam başımı, sınarsın diye belki beni.

27

Didinmekten bitkin düşmüş halde koşarım yatağıma,
Yol yorgunu bedenim artık biraz dinlensin diye;
Kafamda bir yolculuğun daha başladığı andır bu oysa;
Aklın işlemeğe başladığı andır, bedenin işi bittiğinde.
Düşüncelerim, senden uzakta kaldığım o yerden kalkar,
Bir an önce sana ulaşmak için hac yoluna koyulur;
Ağırlaşmış olsa da göz kapaklarım, açıktır ardına kadar,
Körler gibi, derin karanlığa öyle bakar durur.
Ama, işte tam o zaman, ruhumun hayali gözleri,
Düşüncelerimin ulaştığı görüntüyü getirir karşıma;
O görüntü ki, korkunç geceye asılı bir mücevher gibi,
Karanlık geceyi güzel, eski yüzünü yeni gösterir bana.
Gün boyu bedenim, her gece aklım, işte böyle,
Ne sana huzur verir bir türlü, ne kendime.

28

Nasıl mutlu olabilirim ki buraya döndüğümde,
Bir dakika bile dinlenme fırsatı bulamadıkça;
Gündüzün sıkıntısı gece hiç geçmedikçe,
Gece gündüzle, gündüz geceyle bunaldıkça.
Birbirini altetmeye çabalayan bu iki düşman,
Bana işkence etmeye gelince, el sıkıp anlaşıyor;
Ben daha uzak düşerken senden, her geçen an,
Biri işe koşuyor, öteki işten şikâyete zorluyor.
Hoşuna gitsin diye, "Ne kadar parlaksın," diyorum güne;
"Bulutlar göğü kararttığında, yardım edersin ona;"
Diyorum ki, esmer tenli geceye yaranmak için de,
"Sen aydınlatırsın akşamı, yıldızlar parlamadığında."
Ama gün geçtikçe uzatıp duruyor çilemi,
Geceyse, her gece, bitirmek bilmiyor derdimi. (1)

(1) Gün, gün geçtikçe. . . Geceyse, her gece. . . : Sonenin aslında da aynı yapı var: "Day doth daily. . . and night doth nightly. . ."

29

Kaderin ve insanların gözünden düştüğümde,
Oturup ağladığımda kimsesiz halime tek başıma;
Boş feryatlarımla haykırdığımda sağır göklere,
Dönüp kendime bakarak, yandığımda alın yazıma;
Özenip, ümitten yana benden zengin olan birine,
Ona benzeseydim dediğimde, dostlarım olsaydı onun gibi;
Falanın hünerine heveslendiğimde, filanın bilgisine,
En çok ne varsa bende, en az onu istediğimde sanki;
Bir yandan, böyle düşünüyorum diye küçümserken kendimi,
Sen geliverirsin aklıma ve tüm varlığın o anda;
Şafakta, somurtkan topraktan yükselen tarla kuşu gibi,
İlahiler söylemeye başlar Tanrı katı eşiğinde.
Senin tatlı aşkınla öyle bir servete kavuşurum ki,
Kim ne derse desin, krallarla bile değişmem yerimi.

30

Sessizce, tatlı düşüncelere daldığımda zaman zaman,
Geçmiş günün anılarını bir bir çağırdığımda yanıma,
Arayıp bulamadığım ne çok şey varmış görürüm de o an,
Eski acılarla, yeniden yanarım zamanın aldıklarına.
Ölümün sonsuz gecesinde gömülü candan dostlara,
Döktüğü göz yaşında boğulur, sellerce alışmamış gözlerim;
Aşkın çoktan geride kalmış acısına yanarken bir daha,
Yok olup gitmiş nice insanın ardından yine ağlarım.
Sindire sindire bir acıdan öteki acıya geçerken,
Geçmişte kaldı, dediğim hüzünlerle hüzünlenirim;
Sanki hiç yakılmamış gibi, kaçıncı ağıtı yakarken,
Sanki hiç ödenmemiş nice buruk hesaplar öderim.
Ama, sevgili dost, o an seni düşünürsem eğer,
Kayıplarım hep geri gelir, acılarım sona erer.

31

Yanımda yoklar diye hepsini öldü gitti sandığım
Nice yürek varsa onlarla değerlenmiş gönlün senin;
Ordaymış ne kadar dost varsa, gömüldü gitti bildiğim;
Sevgi orda egemen, seven her parçasıyla sevginin. (1)
Kimbilir kaç gözyaşı çaldı, hepsi kutsal ve matemli,
O canım, gayretkeş aşk, şimdiye dek gözlerimden,
Ölüler hakkı diye; ama görüyorum ki, ölenlerin hepsi,
Sende saklanırmış, ayrıldıktan sonra yerlerinden!
Gömüldüğü yerde yaşayan aşkın mezarısın sen,
Geçmiş aşklarımın andaçları takılı her yanında;
Demek sana vermişler ne varsa onlarda benden,
Onların hepsine verdiğim, senin şimdi tek başına.
Her bir sevdiğim yüzü sende görüyorum şimdi,
Hepsi sensin artık, neyim varsa sende hepsi.

(1) Sonenin aslındaki yapı: "And there reigns love, and all love's loving parts."

32

Günüm gelip hoş geldiğinde sen yaşıyor olursan,
O hain Ölüm kemiklerimi toprakla örttüğünde;
Ve olur ya, hadi bir daha göz atayım, dersen,
Göçüp gitmiş sevdiğinin şu kaba dizelerine;
Onları, zamanın daha iyi örnekleriyle kıyasla
Ve hiçbir kalemle boy ölçüşemiyor görünseler de,
Sakla hepsini, sanatı için değil, aşkım için sakla;
Daha mutlu kişilerin ulaştığı yere ulaşamasalar da. (1)
Ah, o gün sevgiyle an beni ve şöyle düşün bak,
"Dostumun Esin Perisi de erişmiş olsaydı şu çağa, (2)
O aşkla, zamanın seçkin şiirlerinin yanında yer alacak,
Daha yüksek nitelikli bir varlık getirirdi dünyaya.
Ama mademki o öldü ve daha iyi şairler var çevremde,
Onları sanatları için, dostumu aşkı için okurum ben de."

(1) "O dönemde, benden daha usta şairlerin şiirleriyle boy ölçüşemeseler de," diyor.
(2) Esin Perileri ("Musa"lar): Yunan mitolojisinde Zeus ve Mnemosyne'in dokuz kızı. Mitolojiye göre, tanrısal kişilikleriyle her biri insanoğluna belli bir sanat türünde esin kaynağı olurdu.

33

Ne muhteşem sabahlar gördüm, kimi göz kamaştıran,
Dağ doruklarını okşayan, yukarılardan bir bakışıyla;
Kimi altın yüzüyle yeşil çayırları öpüşlere boğan,
Solgun derelere yaldız çalan, göksel simyasıyla. (1)
Ama baktım ki, çirkin bir duman gibi önünde dolaşan,
En adi bulutlara hiç ses çıkarmayan sabahlar;
Yüzünü gizleyerek geride mahzun kalan dünyadan,
Utançla gizli gizli batıya süzülen sabahlar da var.
İşte benim güneşim de parladı bir sabah erken,
Coşkulu görkemiyle yüzüme vurup aydınlattı beni;
Yazık ki, yüksek bir bulut gelip saklamadan onu benden,
Yalnızca bir saat süreyle benimle birlikte olabildi.
Yine de, aşkım hiç mi hiç ayıplamıyor bu yüzden onu;
Göklerin güneşi kararır da, dünya güneşi kararmaz olur mu!

(1) Güneş, dokunduğunu altına dönüştüren, tanrısal bir "simyacı" gibi görülüyor.

34

Güzel bir gün olacak diye söz verdin de,
Niye böyle paltosuz yollara düşürdün beni?
Hain bulutlar yarı yolda ulaşsın da tepeme,
Kara dumanlarıyla saklasınlar diye mi görkemini?
Bulutların arasından şöyle bir görünmen yetmez
Fırtına yemiş yüzümdeki yağmuru kurutmaya;
Bana kalırsa kimse o merheme merhem demez,
Yarayı iyileştirse de, kalan izi geçirmiyorsa.
Utanmışsın neye yarar, derdime derman olmadıkça,
Pişmanlık geri getirmez ki benim yitirdiğimi.
Hakaretin izi hep taşınacak olduktan sonra,
Ne kadar üzülse boş, yapacağını yapan kişi.
Ah, ama aşkının döktüğü o gözyaşları, o incilerin hepsi;
Öyle zengin ki, onlar ödüyor tüm kötülüklerin fidyesini.

35

Yapacağını yaptın bir kere, bırak artık üzülmeyi,
Gülün de dikeni olur, gümüş pınarlar bulanır;
Güneşle ay tutulur, bulut karartınca yüzlerini;
Nice güzelim goncada iğrenç kurtlar barınır.
Her insan hata yapar; işte ben de baksana,
Seni aklayayım derken kendim hataya düşüyorum;
Onunla bununla kıyaslayıp özür ararken sana,
Günahından beter özürlerle günahlarını örtüyorum.
Çünkü senin bedensel suçuna ben bile anlam veriyorum,
Hasmın olacak yerde, avukatlığını üstleniyorum yani;
Senden yana çıkıp, kendime karşı davanı alıyorum:
Aşkımla nefretim arasında öyle bir iç savaş var ki,
    Beni hiç sıkılmadan acı acı soyuyor da olsa,
    Suç ortaklığı yapmak zorundayım o tatlı hırsıza.

36

Aşklarımız hiç bölünmeden bir kalacak olsa da,
Görüyorum ki ayrılmalıyız artık seninle ben;
Ayrılalım ki, yalnız ben taşıyayım bundan sonra,
Üstümdeki o lekeleri ve karışma bu işe sen.
Aşkımız iki, ama bir ortak yanları var aslında;
Oysa kaderin oyunu yaşamlarımızı ayırıyor;
Aşkımızın bir oluşunu değiştirmiyor ama sonuçta,
Yine de aşkın muhabbetinden tatlı saatler çalıyor.
Sen benimsin diyemem artık, korkarım bundan böyle,
Beni ağlatan kusurum sana utanç verir diye;
Sen de nezaketinle onurlandırma beni her yerde,
Yoksa senin adından da silinir onur bence.
Hayır, sakın yapma bunu; öyle ki çünkü sevgim,
Sen nasıl benimsen, senin temiz adın da benim.

37

Kocamış bir baba nasıl kıvançla izlerse
Yerinde duramayan, çocuksu işler yapan yavrusunu,
Kaderin hain darbesiyle güçten düşen ben de,
Huzur buluyorum gördükçe değerini ve doğruluğunu. (1)
Güzellik de, asalet de, akıl da, zenginlik de,
İster içlerinden biri, ister hepsi, fazlası hatta;
Tek tek taht kurup yerleşmiş olabilir içinde,
Ama ben de bu bolluğa aşkımı aşılıyorum ayrıca.
Şu gölge böyle bir öz çıkarabildiğine göre, (2)
Ne güçsüz, ne zavallı, ne küçülmüş denebilir bana,
Sende bulduğum bolluk bana yeter de artar bile,
Yaşar giderim şanlı varlığının bir parçasıyla.
Her şeyin en iyisi, diliyorum gelsin seni bulsun,
On kat mutlu olurum ben, dileğim tek yerine gelsin.

(1) Shakespeare, "doğruluk" kavramını çoğu kez, sadakat, dürüstlük, namus, doğru sözlülük, vb. gibi birden fazla anlamda kullanıyor.

(2) "Gölge": Şairin kendisi, veya konu aldığı dostu; "öz": şiir, değerli ürün, nitelikler. Şair, dostunun "hayalini" ("gölgesini") zihninde canlandırmakla, şiirinde dile getirmekle, onun sahip olduğu niteliklerin bir bölümünün kendisine geçtiğini söylüyor.

38

Sen varken konu kıtlığı çeker mi hiç Esin Perim?
Sen soluk alıp verdikçe ve konuların en tatlısını,
Kendini, şiirime akıttıkça, ben başka ne isterim?
Hem herkesin harcı mı ki işlemek konunun böylesini!
Ah, bende gözüne dikkate değer her ne ilişiyorsa,
Bil ki orda oluşu yalnız ve yalnız senin sayende;
Yaratıya ışık tutup yolu sen gösterdikten sonra,
Dili açılıp seni anlatamayacak kimse var mı âlemde?
Esin Perisi dokuzsa, onuncusu sensin bana kalırsa, (1)
Şairlerin medet umduğu dokuzdan on kat üstünsün;
Sana başvuran kişi, öyle dizeler getirsin ki yanında,
Hepsi zamanı aşıp sonsuza ulaşacak türden olsun.
Bu zorlu günlere uyabilirse şu garip Esin Perim eğer,
Çilesini ben çeksem de, senin olacak tüm övgüler.

(1) Esin Perileri: Grek mitolojisinde, Zeus ve Mnemosyne'nin dokuz kızı: Calliope (epik şiir), Clio (tarih), Erato (aşk şiiri), Euterpe (müzik), Melpomene (tragedya), Polyhymnia (kutsal şiir), Terpsichore (şarkı ve dans), Thalia (komedi), Urania (astronomi).

39

Benim en değerli parçam sen olduğun sürece,
Nasıl etsem de usulünce şarkıya döksem değerini? (1)
Kendimi övmek ne katar benim benliğime?
Seni övdüğümde de, övgü benim olmuyor mu ki?
Yalnız bunun için bile olsa, ayrılalım seninle;
O canım aşkımız da tek diye anılmasın varsın;
Ayrılalım ki, sana düşeni sana vereyim ben de;
Senin hakkın olan, bundan böyle senin olsun.
Ah ayrılık, ne büyük bir işkence olurdun bilsen,
Senin acı keyfin tatlı bir fırsat yaratmasaydı; (2)
Aşk düşünceleriyle, vakti hoş geçirsin diye insan;
Düşünceyi de vakti de kimi zaman unutturmasaydı
Hem, sen değil misin, bire iki olmayı öğreten de,
Kendi uzaklarda olanı burda hep övüşünle? (3)

(1) Usulünce: Övünmeden, abartmadan, ölçüyü kaçırmadan.

(2) Yine, Shakespeare'in hoşlandığı türden bir simetri, karşıtlık: "Acı keyif/tatlı fırsat: sour leisure/sweet leave".

(3) Ayrılığın teselli si şu ki, kendi yanımda olmadığı halde, sevdiğimi şiirde dile getirmeme, dolayısıyla onu yanımda hissetmeme, yardımcı oluyor.

40

Tüm aşklarım senin olsun, aşkım; evet, al hepsini: (1)
Öncekilerden fazla neyin oldu şimdi, hadi söyle!
Hangi aşka, ey aşkım, gerçek aşk diyebilirsin ki,
Benim olan hep seninken, üste bunları almadan önce!
Eğer aşkımı, aşkım uğruna alıp kabul ediyorsan, (2)
Suçlayamam seni aşkımı kullanıyorsun diye;
Ama benliğinin reddettiğini inatla tadıyorsan,
Ve kendini aldatıyorsan eğer, suçlusun yine.
Tüm yoksulluğumu çalıyor olsan da benden,
Önemi yok, tatlı soyguncu, ben affediyorum seni,
Ama aşk bilir ki, nefretin malum hainliğinden
Daha ağır gelir insana, aşkın ettiği.
Kötülükler iyi görünür sende, ey çapkın sultanım,
Öldür beni ettiklerinle, ama gel düşman olmayalım.

(1) 40. Sone, "Aşk" kavramı üzerine kurulu kelime ve anlam oyunlarından oluşuyor. "Tüm aşklarım": Aşkım, sevdiğim kadın (ve belki başkaları?). Şair bu sonede, dostuna, hepsi birbirine bağlı, ve özellikle örtülü ifade edilmiş, çok şey söylüyor, çok şey soruyor.

(2) Kelime oyunlarından bir bölümü çeviride çok anlamlılığını kaybediyor. "Aşkımı, aşkım uğruna...": Sevdiğim kadına aşık olduğun (ve onunla yattığım – onu "kullandığım") halde, ben seni seviyorum diye, aşkıma karşılık veriyorsan...

41

Zaman zaman ondan uzak kalışımı fırsat bilip de,
Uçarı gönlünün yaptığı o küçük kaçamaklar,
Uygun düşüyor doğrusu, güzelliğine ve gençliğine,
Nereye gitsen peşinde çünkü, gözü sende olanlar.
Peşindeler, çünkü az bulunur senden iyi huylusu;
Seni istiyorsa herkes, güzelsin de ondan;
Üstelik kadın göz koydu mu, hangi kadının oğlu,
Tersleyip kovabilir onu, o emeline ulaşmadan.
Ah, yine de benim yerimi ayırırsın belki;
Sitem edersin güzelliğine ve uçarı gençliğine,
İsyan edip başından çıkardılar diye seni,
Çifte yeminini bozmaya zorladılar diye:
    Güzelliğinle o kadının başını döndürmekle;
    Güzelliğini kullanıp bana ihanet etmekle.

42

O kadına sahip olmuşsun, ama tek bu değil bana dert olan.
Doğrusunu istersen ben de yanmıştım onun aşkına,
Ama sen onun olmuşsun ya, asıl bu beni yaralayan,
Aşkta uğradığım kayıp, derinden dokunan bana.
Sevdalı suçlular, hadi ben mazur göstereyim sizi:
Onu seviyorsun, çünkü benim sevdiğimi biliyorsun;
O da benim hatırım için aldatıyor tabii beni;
Hatırım için dostuma da katlanıyor, ne yapsın.
Kaybım aşkımın kazancı demek, kaybedersem eğer seni, (1)
Çünkü dostum buldu, ben kaybettiğimde o kadını:
İkisi buluyor birbirini, ben kaybederken ikisini;
İkisi de benim uğruma yüklüyor sırtıma bu haçı. (2)
Ama güzel olan şu ki, madem ki ikimiz biriz biz dostumla,
Ah tatlı aldanış! Demek yalnız beni seviyor o kadın da!

(1) "Aşkımın": a) Sevdiğim kadının, b) Aşk duygumun, sevgimin.

(2) Şair burada, saflığıyla, acı çekmesiyle, tahammülüyle, kendine acı çektirenleri sevmesiyle, kendisini "İsa" yerine koyuyor ve Hıristiyan dinsel öğretisi doğrultusunda, paradokslarla, kaybı kazanç, kederi sevinç, vb. olarak görüyor.

43

Gözlerimi en sıkı kapadığımda, en iyi görüyorlar,
Gün boyu doğru dürüst bakmıyorlar çünkü hiçbir şeye;
Ama uykuya daldığımda, rüyalarda sana bakıyorlar,
Kapkara ışıldıyor, parlıyorlar karanlığa dikilince. (1)
İşte gölgenle bile gölgeleri aydınlatırken sen, (2)
Gölgen parıldarken görmeyen gözler karşısında,
Gölgenin görüntüsü ne muhteşem görünür bilsen,
Parlak güne, senin daha da parlak ışığınla. (3)
Ölü gecede senin o güzelim bedensiz gölgen bile,
Ağır uyku arasında görmeyen gözlere düştükten sonra,
Kimbilir nasıl kutsanmış olur gözlerim herhalde,
Yaşayan günün ışığında sana baktığında.
Seni görmedikten sonra, her gün benim için gece;
Gecelerse parlak gün, rüyalar seni bana gösterince.

(1) "Kapkara ışıldıyor": "Kapalı olduğu halde, içlerinde ışık yanıyor, hayalini gördükleri için mutluluk duyuyor," diyor olabilir.

(2) "Rüyada görünen hayalinle, karanlıkları aydınlatırken..." diyor.

(3) "Gece bile bu kadar parlak göründükten sonra, gündüz ne denli etkili olduğunu tahmin et..."

44

Eğer düşünceden yoğrulmuş olsaydı şu hantal bedenim,
Zalim uzaklıklar alıkoyamazdı beni yolumdan;
Çünkü o zaman, aramızda mesafe olsa da bizim,
Sen nerdeysen oraya gelirdim en uzak sınırlardan.
Yeryüzünün senden en uzak köşesi neresiyse,
Orası olabilir bir an ayaklarımın bastığı yer;
Ama, deniz kara dinlemez, aşar geçer düşünce,
Bir yerde olması için, orayı düşünmesi yeter.
Ah, düşünce olmadığım düşüncesi öldürüyor beni, (1)
Bizi ayıran mesafeyi bir sıçrayışta aşardım oysa;
Ama bunca toprak ve su varken hamurumda, yazık ki,
Zamanın keyfine uymak zorundayım yana yakıla.
Bu hantal öğelerle varabildiğim yok hiçbir yere, (2)
İkisinin de nişanı olan koyu gözyaşlarından öte.

(1) Sonenin aslında da aynı yapı var: "Thought kills me that I am not thought." Bu tür kelime tekrarı tüm sonelerde çok sık görülüyor. Bu nedenle, daha sonraki örnekleri açıklamaya gerek duymadık.

(2) Hantal öğeler: Toprak ve su(dan oluşan beden).

45

Öteki ikisi, özsüz havayla arındıran ateş yani,
Her biri senin yanında, ben nerede olsam da;
Birincisi düşüncem; sana olan tutkum ikincisi;
İkisi de çok hızlı, bir var bir yoklar yanımda.
İşte yerinde duramayan bu öğeler benden ayrılıp
Aşkımın elçileri olarak sana geldiklerinde, (1)
Dört öğeden oluşan varlığım ikisiyle kala kalıp, (2)
Ölüme gömülmeye başlar bastıran hüzünle.
Ta ki canım, dengeli karışımına kavuşuncaya kadar,
O iki hızlı habercinin senin yanından dönmesiyle;
Ki işte şimdi de bana tam zamanında ulaştılar,
Ve içime su serptiler, sağlık haberini getirince.
Bunu duyunca seviniyorum, sonra yine huzurum kaçıyor,
O zaman geri yolluyorum onları ve o an hüzün basıyor.

(1) Bu sonede "hava," onun gibi "özsüz" olan (elle tutulur maddeden oluşmayan) düşünceyle, "ateş"se, aşk veya tutku, arzuyla ("ateşli aşk" gibi) özdeşleştiriliyor.

(2) O çağda insan bedeninin dört temel öğeden (ateş, hava, su, toprak) oluştuğu düşünülüyormuş.

46

Ölümcül bir savaşa tutuşmuş gözümle gönlüm:
Ganimet almışlar ama paylaşamıyorlar seni.
Gönlüme göstermek istemiyor resmini gözüm;
Gönlümse gözüme, nasıl engellersin diyor beni.
Gönlüm tutturmuş, bende yatıyor o, diyor,
O bölmeye ulaşamaz birer cam parçası gözler;
Ama hasmı karşı çıkıyor, kendini savunuyor:
Bende, diyor, o güzelim görünümün barındığı yer.
Kimin haklı olduğu artık çıksın diye ortaya,
Yürekteki düşüncelerden bir kurul toplanıyor; (1)
Berrak gözün hakkı ve sevgili gönlün payı da
Sonunda artık onların kararıyla belirleniyor.
Buna göre, gözlerime dış görünüşün düşüyor,
Gönlündeki sevgi ise, gönlümün hakkı oluyor.

(1) Çağın inancına göre, aşk düşüncelerinin barınağı (kaynağı) yürekmiş.

47

Anlaşmaya varıldı gözümle gönlüm arasında;
İkisi de birbirine iyilik ediyor durmadan;
Eğer gözüm bir bakışın açlığını çekiyorsa,
Ya da sevdalı gönlüm tıkanırsa hıçkırmaktan,
Aşkımın resmiyle gözlerim ziyafet çekiyor kendine,
Ve bu renklerden şölene gönlümü de çağırıyor.
Bir başka sefer de gözüm konuk gidiyor gönlüme
Ve aşk düşüncelerini onunla paylaşıyor.
İşte böyle, sen ne kadar uzakta olsan da,
Her zaman benimlesin, ya aşkınla, ya resminle;
Düşüncelerimden öteye gidemezsin nasıl olsa
Ve ben hep onlarlayım, onlarsa hep seninle.
Onlar uykuya dalsa bile, hayalimdeki resmin,
Yeter keyfinin gelmesine, hem gönlün hem gözlerin.

48

Nasıl da özen göstermiştim yola düşmeden önce,
En önemsiz şeyi bile demir kafesle korumaya;
Güvenilmez ellerden uzak dursun emin bölmelerde,
Ben kullanıncaya dek kullanılmasın diye asla.
Oysa sen, ki yanında önemsiz kalır mücevherlerim –
Hem huzur kaynağım, şimdiyse en büyük kederim, sen –
Başta gelen sevdiğim ve yegâne derdim benim,
Soyguncular a karşı korunmasız kaldın birden.
Seni sandığa kapatıp kilit vurmadım üstüne,
Çünkü sen, gönlümdeki o yumuşak bölmedesin –
Ordaymışın gibi geliyor bana, olmasan bile –
Her zaman dilediğince girip çıkabileceğin yerdesin.
Ama korkuyorum da, çalarlar seni diye orda görünce,
Namuslu kişiyi hırsız yapar ödülün böylesi bence.

49

Düşünüyorum da, belli olmaz, gün gelir belki,
Kusurlarımı gördüğünde kaş çatmaya başlarsın;
Aşkın, düşünüp taşındıktan sonra, der ki,
İyisi mi artık şunun son hesabı kapansın;
Olur ya, bir gün tanımadan geçersin yanımdan,
O güneş misali gözlerinle selam bile vermezsin;
Aşkın, geçmişin kimliğini atmış olur sırtından,
Dilediğince gerekçe bulur takındığı surat için.
İşte o güne karşı alıştırıyorum kendimi şimdiden,
Haddim neyse onun bilincine sığınıyorum;
Gelebilecek yasal dayanaklara karşı senden,
Elimi kaldırıp savunma yapmaya hazırlanıyorum.
Zavallı beni terketmen için yasaların gücü arkanda, (1)
Oysa beni sevmen için bir neden gelmiyor aklıma.

(1) "Doğa"nın yasalarını kastediyor: yaşlanma, çirkinleşme gibi.

50

Öyle ağır geliyor ki her gün bu yolculuk bana,
Yolun sonuna gelip hedefime ulaştığım yerde,
Kavuştuğum rahat ve huzur bana hep yalnızca
"Dosttan öteye giden yol böyle uzar işte," dedikçe.
Bindiğim hayvan yorgun düşmüş derdimin yüküyle,
İçimdeki ağırlık sırtında, kös kös ilerliyor;
Sanki biliyor zavallı, belki bir içgüdüyle,
Binicisi, senden uzaklaşırken hızlı gitsin istemiyor.
Zaman zaman öfkeyle vurulup derisine geçen
Kanlı mahmuzlar yetmiyor onu uyarıp ileri fırlamasına;
Ama, sağrısını delen mahmuzdan kulağa daha keskin gelen
Derin bir inlemeyle karşılık veriyor yalnız bana.
Çünkü bu inlemeyi duyunca düşünmeden edemiyorum yine,
Önümde hüzün bekliyor beni, mutluluksa şimdi geride.

51

Aşkımın özürü hazır, ben senden uzaklaşırken
Yavaş gitmeyi seçen hantal taşıyıcım adına:
Senden öteye gidiyorsam, acele etmek neden?
Dönüş günü gelmeden, ne gerek var koşturmaya?
Ama o gün ne yapacak acaba zavallı hayvanım,
En hızlı gidişi bile yavaş göründüğünde?
Çünkü rüzgâra binmiş olsam da, hiç durmam mahmuzlarım,
Gidiyor muyuz bilemeyince uçarken kanatlar üstünde.
Tutkuma ayak uyduracak at bulunmayacak o gün;
Kusursuz aşktan yoğrulmuş tutkumun kendisine iş düşecek
Ve o kişneyecek, ateşten ırkında et olmadığı için;
Ama aşk, aşk adına, atımı şöyle mazur görecek:
Madem bilerek ağırdan aldı senden uzaklaşırken,
Keyfince yürüsün bari, ben sana doğru koşarken.

52

Dilediği zaman kıymetli anahtarını aldığı gibi eline,
Sandığını açıp güzelim servetini görebilecekken,
Seyrek tadılan zevkin özel inceliği körelmesin diye,
Saat başı bakmaktan hoşlanmayan zenginler gibiyim ben.
Sık gelmeyen bayramlar da yine bu yüzden değerlidir;
Koskoca yıl boyu öyle ayarlı izlerler ki birbirlerini,
Değerli mücevherler gibi aralıklı yerleşmişlerdir;
Ya da gerdanlığa dizili nadide taşlar gibi sanki.
İşte seni saklayan zaman da bir mücevher kutusu aynı;
Ya da tıpkı kaftanımı koyduğum giysi dolabı gibi;
Açılıp gözler önüne serdiği anda içindeki kıvancını,
Özel değer kazanmış olacak özel bir anın içeriği.
Öyle kutsal bir kişisin ki, çok zor değerini bilmek;
Varlığın coşku verir çünkü, yokluğunsa umut demek.

53

Özün nedir, hangi maddeden yapılmışsın ki,
Milyonlarca yabancı gölge hizmetine koşuyor? (1)
Her bireyin tek tek birer gölgesi varken,
Tek olan senden her bir gölge ortaya çıkıyor. (2)
Adonis'e bak istersen, gören hemen bilir, (3)
Onun resmi nasıl kötü bir kopyan senin;
Güzellik sanatı Helen'in yüzünde işlidir, (4)
Ama sen, Grek giysilerinle yepyeni bir örneksin.
İlkbaharı al, ve topraktaki bereketi o mevsim;
Biri senin güzelliğinin gölgesi tıpkı bence,
Öteki dersen, aynı, sendeki zenginliğin;
Seni buluyor insan bilinen her kutsal biçimde.
Dış güzelliklerin hepsi bir pay almış senden ama,
Doğrulukta ne sen benzersin kimseye, ne kimse sana.

(1) "Milyonlarca yabancı gölge...": Sen, (şiire konu olan) tüm öteki insanlardan üstünsün; hepsinde senden bir parça var, ama hiçbiri seninle kıyaslanamaz; çok yönlü, çok kimliklisin.

(2) Her üstün nitelik için, sen bir örnek olabilir, bir "imge" sağlayabilirsin.

(3) Adonis: Klasik Grek mitolojisinde güzelliğiyle ünlü bir genç.

(4) Helen: *İlyada* destanında, güzelliğiyle ünlü bir kadın. Helen'in güzelliği tarih boyunca övülegelmiş.

54

Doğruluğun insana kattığı o tatlı süs yok mu,
Nasıl da kat kat güzelleştirir güzeli!
Gül güzeldir ama, içinde yaşayan o hoş koku,
Olduğundan da güzel gösterir bize gülü.
Canlı olmaya canlıdır rengi yaban gülünün de,
Farkı yoktur bildiğimiz kokulu gülden, bakınca,
Onun da dikeni olur, o da oynaşır sere serpe,
Yazın soluğuyla maskesi aralanıp goncası çıkınca.
Ama güzelliği görünüşte kaldığı için sadece,
Bir başına ölür gider; oysa tatlı gül öyle mi ya!
Ölüsünden çıkarılan koku hoşluk katar ölümüne bile. (1)
İşte tıpkı böyle, senin de güzelliğin artık gittiğinde,
Ey sevgili, muhteşem çocuk, doğruluğun yaşar şiirlerde. (2)

(1) Gülden elde edilen esans, gülyağı.

(2) "Doğruluk," yine, aynı zamanda sadakat, vefa, anlamında kullanılıyor.

55

Ne mermer heykeller, ne beylerin süslü anıtları
Kalmış olacak, bu yaman şiir yaşıyorken gelecekte.
Kahpe zaman toza bular, kirle sıvarken yazıtları,
Günden güne daha parlayacaksın sen bu dizelerde.
Hoyrat savaş durmadan alaşağı ederken heykelleri,
Taş yapıları kökleyip indirirken insanların kavgaları,
Ne Mars'ın kılıcı, ne savaşın azgın alevleri, (1)
Yok etmeyi başarabilecek seni yaşatan anıları.
Ölen ölecek, çoğunun adı anılardan silinecek;
Ama sen yoluna devam ederken, yer olacak övgülerine,
Kaç kuşak varsa bundan böyle gelip geçecek
Dünyanın son gününe dek, hepsinin gözünde.
Kıyamet günü sen kendin dirilene dek var olacaksın,
Hep bu şiirde yaşayacak, sevenlerin gözünde kalacaksın.

(1) Mars: Roma mitolojisinde savaş tanrısı.

56

Ey tatlı sevda, yenile artık gücünü ki, kimse,
Diyemesin, senin hevesin şehvetten daha körmüş.
O ki, bugün aldığı besin yeter ama sakinleşmesine,
Bakarsın yarın yine bilenmiş ve gücü geri dönmüş.
Sen de, ey sevda, öyle ol; bugün doyursan da
Acıkan gözlerini, ağırlaşıp kapanana dek,
Yarın aç onları ve gör yine; öldürme asla
Aşkın ruhunu, uzun süre uyuşuk bırakarak.
Okyanus araya girip nasıl ikiye bölerse
Yeni sözlü çiftin her gün geldiği kıyıları,
Aşkın dönüşü daha da etkili olsun diye;
Bu hüzünlü ayrılık dönemi de öyle olsun tıpkı.
Ya da, dert dolu kış günleri gibi olsun en iyisi
Yazı üç kat özleten, değerli kılan günler gibi.

57

Kölen olduğuma göre, ne işim olabilir yapacak;
Dilediğin an ve saatte sana hizmet etmekten öte?
Ne öyle değerli vaktim var başka şeye harcanacak,
Ne işim var görülecek, sen çağırana dek göreve.
Geçmek bilmez saatlere çıkışmaktan çekinirim;
Gözüm saatte, ey efendim, buyruğunu beklerken;
Senden uzak kalmanın acısına da katlanırım,
Hizmetkârına artık bir kere, güle güle, demişsen.
Aklımdan geçirmem sorgulamayı, kıskanç düşüncelerle,
Nerde acaba, ne yapıyor diye kimbilir şimdi.
Mahzun bir köle gibi öyle oturur düşünürüm sadece,
Nerdeysen, nasıl mutlu ediyorsundur diye herkesi.
Öyle katıksız bir şaşkın olur ki aşkına düşen,
Kötüye yormak aklına gelmez hiç, ne yapsan da sen.

58

Beni başta sana köle eden Tanrı göstermesin!
Nasıl aklımdan geçer senin eğlencene karışmak!
Her kul gibi, bana düşen, keyfini beklemek senin;
Ne haddime geçirdiğin saatlerin hesabını sormak!
Nasıl olsa her an buyruğundayım, bırak çekeyim acısını,
Sen özgürken, geride yokluğunla mahkûm kalmanın; (1)
Aklımdan geçirmeden seni haksızlıkla suçlamayı,
Sabırla, uslu uslu, çilem neyse katlanmanın.
Nerde olursan ol, öyle özel ki yerin bende,
Gönlün nasıl istiyorsa öyle kullan vaktini;
Dilediğini yap, çekinme; kendine kötülük etsen de,
Nasıl olsa gene senin bağışlama yetkisi kendini.
Beklerim ben, cehennem azabıysa da beklemek seni,
Hoş olsa da, olmasa da kınayamam asla keyfini.

(1) Şair, dostundan ayrı kalmayı "mahkûmluk" olarak görüyor. "Onun bulunduğu yer dışında, her yer hapishane".

59

Önceden var olandan öte, eğer şu yeryüzünde
Yeni bir şey yoksa, beynimiz nasıl aldanıyor;
Buluşun sancısıyla kıvranırken boş yere,
Önceki bir çocuğun yükünü ikinci kez taşıyor!
Oysa geriye dönüp kayıtlarına bakabilseydi bir an,
Güneşin beş yüz dönüşü öncesine gidebilseydi,
Düşüncenin yazıya ilk döküldüğü gün yazılan
Eskil bir kitapta seni bana gösterebilirdi.
Bilirdim o zaman ben de, eski dünya ne söylemiş,
Senin gibi harika bir tabloyu gördüğünde;
Anlardım, iyiye mi gitmişiz, onlar mı üstünmüş;
Yoksa döngüler mi yinelenip durmuş geçen sürede.
Ama yok, bence kesin, geçmişin ince zekâları,
Çok daha değersiz kişilere övgüler yağdırmıştı.

60

Dalgalar hiç durmadan nasıl koşarsa çakıllı kıyıya,
Saatlerimiz de işte öyle bitişe ulaşmaya çalışıyor;
Her birinin aklı, bir an önce öndekinin yerini almada,
Hepsi birbiri ardına hep ileri gitmeye çabalıyor.
Doğuş, engin ışık denizinde bir süre kaldıktan sonra,
Erişkinliğe doğru emekliyor ve orda taç giyiyor;
Ama uğursuz yıldızlar başlıyor ihtişamını karartmaya,
Ve Zaman kendi verdiği armağanı yıpratmaya koyuluyor; (1)
Gençliği delik deşik edip cakasını söndürüyor,
Güzelliğin alnına derin çizgiler çekiyor durmadan;
Doğa'nın ender bulunur değerleriyle besleniyor,
Ve hiçbir şey kurtulamıyor asla onun tırpanından.
Yine de benim şiirim umutlu günlere ulaşacak,
O zalim ne yapsa da, övgünü geleceğe taşıyacak.

(1) Zaman'ın insan üzerindeki etkisini anlatan imge (doğuş, ışık, gençlik, güneşin yükselmesi, yaşlılık, karanlık, vb.) açık. Yorumcular burada belli bir olaydan ve kişi (ler)den de söz edilmekte olduğunu belirtiyorlar. Ancak bu konuda elde somut bilgi yok.

61

Hayalinle açık kalsın ağırlaşan göz kapaklarım,
Baksın dursun mu istiyorsun yorgun geceye?
Durmadan bölünsün mü yani sence uykularım,
Sana benzer gölgeler oynaşırken gözlerimin önünde?
Yoksa yanıma kendi yerine ruhunu mu gönderiyorsun,
Yuvasından böyle uzakta, ne yaptığımı gözlesin de,
Ayıplarımı yakalasın, nasıl aylaklık ettiğimi görsün,
Kıskançlığına yön versin, hedef göstersin diye.
Yok yok, aşkın büyükse de o kadar da değil şu an,
Gözlerimi hep açık tutan, benim aşkım aslında;
Benim kendi şaşmaz aşkım yine, dirliğimi bozan,
Durup dinlenmeden bekçilik ettiren senin uğruna.
Senin nöbetindeyim ben, başka yerde sen uyanıkken;
Benden çok uzaklarda, başkalarına çok yakınken.

62

Kendime olan aşkımın günahı bürüdü gözümü,
Ruhumu, bedenimi, her yanımı sardı alabildiğine;
Bir yolu da yok bu günahtan kurtarmanın gönlümü,
Öylesine yerleşti ki yüreğimin derinlerine.
Kendi yüzümden sevimlisi yok gibi geliyor bana,
Duyulmamış bendeki vefa, kimsede yok bendeki endam;
Kendi değerimi yine kendime soruyorum da,
Her yönden kat kat üstün buluyorum başkalarından.
Ama aynam bana gerçek benliğimi gösterdiğinde:
Yıpranmış, kırışmış, çatlayıp eskimiş halimi,
Diyorum ki, nasıl sever insan kendini bu şekliyle,
Ve tam tersine yorumluyorum kendime olan aşkımı:
Ben gerçekte kendim diye seni, sendeki beni övüyorum,
Senin körpe günlerinin güzelliğiyle yıllarımı boyuyorum.

63

Sevdiğim de bir gün benim gibi olur diye;
Zamanın hoyrat eliyle ezilip hırpalanır,
Saatler kanını kurutur, kırışıklar, çizgilerle
Doldurur yüzünü; gençliğin sabahı ağır ağır,
İhtiyarlığın çetin gecesine ulaşır diye sonunda;
Ve şimdi egemen olduğu tüm güzellikler,
Ya kayboluyordur, ya kaybolup gider mutlaka;
Baharının hazinesini de çalıp götürürler.
İşte o güne karşı, şimdiden alıyorum tedbirimi;
İnsafsız Zaman, amansız bıçağıyla geldiğinde,
Canını alsa da sevdiğimin, canım güzelliğini
Anılardan kesip almayı asla başaramasın diye:
Onun gençliği bu dizelerde sonsuza dek sürecek,
Güzelliği ise bu kara çizgilerde hep görülecek.

64

Gördüm ki zamanın korkunç sillesini yedi mi,
Nice heybetli çağ devrilip toprak altına gidiyor;
Azametli kuleler yanıp yerle bir oluyor sürekli,
Yok olmaz bilinen tunç, azgın ölüme köle oluyor.
Gördüm ki doymak bilmez okyanus, durup dinlenmeden,
Kıyılar krallığından toprak üstüne toprak elde ediyor;
Sağlam topraksa, yer kazanıyor engin denizlerden;
Yitiklerden yığınlar oluşuyor, yığınlar yitip gidiyor.
Gördüm ki durumlar karşılıklı değişiyor hep böyle;
Sarsılmaz denen şey, kurtulamıyor devrilip çürümekten;
Ve düşündüm ki, ayakta kalan olmadığına göre yeryüzünde,
Çare yok, Zaman gelecek ve alacak sevdiğimi de benden.
Tıpkı ölüm bu düşünce: sevdiği yanındayken bile
Korkuyla yaşıyor insan çünkü, bir gün gidecek diye.

65

O hüzünlü gün geldiğinde, azgın ölümün gücü karşısında
Ne tunç, ne kaya, ne toprak, ne denizler durabilirken,
Nasıl korusun ki kendini güzellik; ne yapsın da
Başa çıksın onunla, bir çiçeğinkine denk canı varken?
Yaz mevsiminin bal gibi soluğu nasıl karşı koysun,
Peş peşe saldıran günlerin o yıpratıcı kuşatmasına,
Yalçın kayalar bile önünde tutunamazken onun,
Çelik kanatlı kapılar çürüyüp dökülürken sonunda.
Ah, düşüncesi bile korkunç! Nereye saklanıp kurtulsun,
Zaman'ın en güzel mücevheri, Zaman'ın sandığına girmekten?
Yok mu güçlü bir bilek, kapsın bacağını, şunu durdursun;
Kim var alıkoyacak onu, güzelliğe böyle hoyratça kıymaktan?
Ah, kimse yok; meğer ki bir mucize olsun,
Kara mürekkepte aşkım sonsuza dek parlasın.

66

Bezdim hepsinden, ölüm gelse de huzur getirse;
Hangisini saysam: Haklının hakkı hiç verilmez;
Allı pullu giysi düşer, beş para etmez serseriye;
En güvendiğin adam seni aldatmaktan çekinmez
Ona buna hayasızca yaldızlı paye dağıtılır,
Tertemiz genç kıza düşüncesizce damga vurulur,
Sarsak yönetimlerce becerikli insan engellenir,
Kusursuz adını hak etmişe haksızca leke sürülür.
Kültürle bilimin dili bağlanır yetkili kişilerce,
Bilgiç geçinen şarlatanlar yönetir bilgili adamı,
İyilik kıskıvrak kul köle edilir kötülüğe,
Doğru sözlü kişinin aptala çıkartılır adı.
Bezdim işte bunlardan ve hiç durmam bana kalsa;
Ölmek, sevdiğimi bir başına bırakıp gitmek olmasa.

67

Ah, sevdiğim niye bu yozluklarla yaşar ki?
Niye yüz verip şımartır kötülüğü varlığıyla;
Günaha böyle ayrıcalık tanıyınca, bilmez mi,
Günah da onu kullanıp gösteriş yapacak başkasına?
Sahte boyalar niye sevdiğimin yanaklarını taklit eder, (1)
Cansız görünümünü çalar onun, canlı rengi yerine;
Fukara güzellik niye sanki dolambaçlı yolu seçer,
Gülün aslı sevdiğimdeyken, hayali güller arar boyuna?
O niye yaşar hâlâ, Doğa kendisi iflas ettiğine göre,
Damarlarına kızıllık verecek kanı çekildikten sonra?
Sevdiğimden başka serveti kalmadı diye mi elinde;
Kazancı ona bağlı diye mi, evlatları bol olsa da?
Ah, onu iyi saklıyor ki gösterebilsin gelecekte,
Nasıl bir serveti vardı, o kötü günlerden önce.

(1) Shakespeare, yeni yeni yaygınlık kazanmaya başlayan boyanma, makyaj yapma hevesini eleştiriyor.

68

O eski günlerin birer tablosu, sevdiğimin yanakları.
Çiçekler gibi yaşar ve ölürdü güzellik o sıra;
Bu sahte güzellik araçları ya daha çıkmamıştı,
Ya da daha başlamamıştı canlı bir yüzde barınmaya.
Sırma saçlı ölülerin kafasındaki bukleler hele,
Mezarlar hakkı o saçlar, hiç kırpılıp alınmazdı;
İkinci bir başta, ikinci bir yaşam sürsün diye,
Güzelliğin cansız telleri, başka birine süs olmazdı. (1)
Ama o kutsal, eski saatler hâlâ görülüyor o insanda,
Ne süs var ne de bir şey o kendi, gerçek yüzünde;
Ne de başkasının yeşiliyle yazı getirme çabasında;
Eskiyi soyup yeni giysiler giydirmiyor güzelliğine.
İşte resim saklar gibi saklıyor onu Doğa, günü gelince,
Sahte Hüner'e, güzel nasılmış bir zamanlar, göstersin diye.

(1) Shakespeare, takma saç kullanma alışkanlığını yeriyor. Takma saçlar o dönemde genellikle ölülerin saçlarından yapılırmış.

69

İnsanların görebildiği hiçbir yanın yok ki,
Biri çıksın, daha iyisini düşünebilecek;
Bunu söylüyor herkesin dili (ruhların sesi);
Düşmanın bile bunu diyor; bu çünkü çıplak gerçek.
Dış görünüşün görünüşte böyle övgüler buluyor ama,
Senin olanı senden esirgemeyen aynı diller sanki,
Gözün gösterdiğinden daha öteye baktıklarında,
Ağız değiştiriyor, geri alıyorlar övgülerini.
İç güzelliğine bakıyorlar o zaman derinlerde,
Onu da, kendilerince, yaptıklarınla ölçüyorlar
Ve bakışları nazik olsa da, kabalaşıyor düşünceleri,
Senin gibi güzelim çiçeğe ot kokusu yakıştırıyorlar.
    Ama, kokunla görünüşün uymuyorsa birbirine,
    Suç, seçim yapmadan her yerde biten sende.

70

Sana kara çalıyorlar diye kendini sakın suçlama,
İftiranın hedefi olmaktan kimse kurtaramaz güzeli;
Kuşku güzelliğin süsü olmuştur hem daima,
Göklerin güzelim havasında uçan karga gibi.
Sen iyi olursan eğer, iftira değerini artırır;
Yeter ki Zaman, kayırmaya devam etsin seni;
Yaprak kurdunun gözü hep en tatlı goncadadır,
Senin de körpeliğin böyle çekiyor gözleri.
Gençlik günlerinin tuzaklarından kurtuldun kurtulmaya,
Ya saldıran olmadı sana, ya sen galip çıktın kavgadan;
Ama övgülerin yetmez seni her zaman korumaya,
Zincire vurulamaz çünkü, yayılır kötülük durmadan.
Eğer kötülük kuşkusu yüzüne gölge düşürmeseydi,
Tek başına nice gönüller krallığın vardı şimdi. (1)

(1) "Gönüller krallığın vardı" yerine, Türkçe'de kullanılan "gönüller(d)e taht kurmuştun" ifadesi daha çekici olabilir; ancak biz hem "kingdoms of hearts"ın aynı şey olmadığını düşündük, hem de okurun, Shakespeare'in de, bizim alışık olduğumuz deyimi kullandığını sanmasını istemedik.

71

Ben öldüğüm gün dünyaya ilan edecek ya hani,
O asık suratlı çan, benim kaçıp bu adi dünyadan,
İğrenç toprak kurtlarıyla kalmaya gittiğimi;
İşte o çan sesini geçmesin tutacağın yas ardımdan.
Şu dizeyi okusan bile, sakın aklına getirme,
Onu yazan eli; çünkü seni öyle seviyorum ki,
Eğer o gün beni düşünmek seni üzecekse,
O tatlı düşüncende unutulup gideyim daha iyi.
Aklına esip bir göz atacak olsan da şu şiirime,
Gün gelip ben artık toprağa karıştığımda,
O bahtsız adımı sakın anayım bile deme,
Bırak hayatımla birlikte yok olsun aşkın da;
Ki şu bilgiç dünya, yakınmalarına bakıp da,
Benim yüzümden alaya almasın seni, benden sonra.

72

Ah, ben öldükten sonra seni sıkıştırırlar belki,
Nesini sevdin onun, anlatsana, diye sorarlar;
Onun için, canım sevdiğim, iyisi mi, unut beni,
Bilemezsin çünkü o gün, sözünü etmeye değer ne var.
Meğer ki iyi niyetli bir yalan uydurasın da,
Layık olduğumdan fazlasını bana yakıştırasın;
Göçüp gitmiş olan bana övgü bulmak amacıyla,
Biraz cömert olsun diye, pinti gerçeği zorlayasın.
Yine de, aşk söyletiyor diye sana inanmazlar da,
Bakarsın gerçek aşkını yalan sanırlar sonra;
O yüzden, bırak bedenimle birlikte gömülsün adım da,
Yaşamayı sürdürüp ne sana utanç getirsin, ne bana.
Utanıyorum çünkü ortaya çıkarabildiği şeylerden,
Bence sen de vazgeç bu değersiz şeyleri sevmekten.

73

İşte o mevsimi görebilirsin bende de şimdi:
Tek tük birkaç sarı yaprak ya kalır ya kalmaz,
Soğuktan titreşen o çıplak dallarda hani,
Yuvaları yıkılmış canım kuşların sesi duyulmaz.
İşte alacakaranlık çöküyor benim de üstüme:
Hani ufuklar usul usul solar ya batan günle,
Ve hazırdır artık kapkara örtüsünü germeye,
Her şeyi sarıp mühürleyen, ölümün eşi gece.
İşte gençliğinin külleri üstünde yatan ateşten
Kalma parıltılar yalnız, şu anda bende gördüğün;
O küller ki, bir zamanlar beslediğini şimdi tüketen,
Ağır ağır yok eden ölüm döşeği artık bugün.
İyi bak ve anla bunu, ki sevgin güç kazansın,
Şimdi bil değerimi; yakında beni bulamayacaksın.

74

Ama o amansız ölüm, kefalet filan dinlemeden,
Kolumdan tutup götürse de beni, sen kaygılanma.
Şu dizelerde hep bir hisse olacak canımdan,
Adıma anıt olup hep seninle kalacak nasıl olsa.
Gün gelip bunlara bir kere daha baktığında,
Sana adanmış olan bölüm yine karşına çıkacak;
Toprak, kendi hakkı olan toprağı aldığında,
Asıl değerli parçam, ruhum, senin olacak.
Yani, yaşamın tortusu olacak kaybın yalnızca,
Toprak kurtlarına yem, cansız bir beden;
Hatırlamaya değmez kalıntılar olacak aslında,
Zavallı bir alçağın bıçağının ucunda giden. (1)
O bedenin değeri içindeki candan geliyor,
O can da burda işte ve bu da sana kalıyor.

(1) O sıra Shakespeare için gerçekten böyle bir tehlikenin olup olmadığı bilinmiyor. "Sözgelişi"de söylenmiş olabilir. Ancak, bir serserinin bıçağının ucunda gitmek, o çağda, bugüne kıyasla çok daha gerçekçi bir ihtimal.

75

Hayat için besin neyse, sen de osun aklıma,
Toprağıma yağan yağmursun tatlı tatlı;
Öyle kaçtı ki rahatım, sende bulduğum huzurla,
Servetiyle barışamayan bir cimriyim tıpkı.
Bir an sevinç duyarken, korkuyorum sonra hemen,
Haydut yıllar çalar götürür diye hazinemi;
Bir an, başbaşa kalmaktan öte bir şey istemezken,
Sonra diyorum ki, âlem niye görmesin sevincimi?
Bazan, sana baka baka kendime çektiğim ziyafetle,
Doydum sanırken, bir bakışın açlığıyla ölüyorum sonra,
Senin bana verdiğin ya da verebileceğinden öte,
Ne bir şeyden zevk alıyorum, ne de çabalıyorum almaya.
İşte böyle, her gün hem açlıktan ölüyor, hem tıkanıyorum;
Ya oburca her şeyi yiyorum, ya hiçbir şeye dokunmuyorum.

76

Neden kısırlaştı ki şiirim, kendini donatamaz oldu,
Değişimden, yenilikten alamaz oldu nasibini?
Niye ben de zamana uyup gözlemiyorum sağı solu,
Yeni yöntemlere, ilginç deyişlere açılmıyorum sanki?
Neden her yazdığım aynı, biri farksız ötekinden,
Hep aynı kılığa sokup duruyorum, bellediğim konuları;
Artık benim adım sesleniyor nerdeyse her sözümden,
Nerden gelmiş belli hepsi, biliniyor doğumları.
Ah, tatlı sevdiğim, bil ki, amacım hep seni yazmak,
Senden ve aşktan başka konum olmadı hiçbir zaman;
Tek yaptığım, eski sözlere yeni giysiler bulmak,
Kullanılmış olanı yeniden kullanmak durmadan.
Güneş her gün nasıl yenilenir, nasıl eskirse,
Aşkım da, söylenmiş olanı söyleyip duruyor işte.

77

Aynan sana, nasıl solduğunu gösterecek güzelliğinin,
Saatin, değerli dakikaların nasıl uçup gittiğini;
Boş sayfalar taşıyacak damgasını düşüncelerinin
Ve bu kitaptan şunları öğrenebileceksin belki:
Yüzündeki kırışıkları olduğu gibi görünce aynanda,
Ağzı açık mezarlara gidecek ister istemez aklın;
Bileceksin, sinsi gölgeleri farkedince güneş çarkında, (1)
Bir hırsız gibi sonsuzluğa yürüdüğünü Zamanın.
Düşün o halde ve aklında tutamayacağın ne varsa,
Şu boş sayfalara aktar; o zaman göreceksin ki,
Beyninin yavruları bu çocuklar, kendilerine bakılırsa
Değişecek, yepyeni bir kimlik kazanacak hepsi.
Her bakışında bu görevlerini yerine getirecekler, (2)
Kitabını zenginleştirirken, seni de eğitecekler.

(1) Çark şeklindeki güneş saatinden söz ediyor: Yatay bir düzlem üzerine çizilen, ya da yerleştirilen çark üzerindeki dikey bir çubuğun, düzlem üzerine düşen gölgesinin konumuna ve boyuna göre günün vakti belirlenirmiş.

(2) "Her bakışında": "Saatle aynaya bakışında," demek istiyor.

78

O kadar sık çağırdım ki sen Esin Perimi yardıma
Ve şiirimde senden öyle güzel destek aldım ki,
Benim gibi yapar oldu, eli kalem tutan kim varsa,
Senin kanadın altında yayar oldu şiirini.
Gözlerin sayesinde şakımayı öğrendi dilsizler,
Koyu cahiller uçar oldu taa yükseklerde;
Baktılar ki kanatlarına tüy eklenmiş, bilgiçler;
Ayrı bir ihtişam geldi üstatların hünerine.
Yine de ne kadar övünsen yeridir benim derlediğimle,
Esin kaynağım sensin çünkü, senden doğdu hünerim;
Başkalarının yazdığında biçimi düzeltirsin sadece,
Bilimle sanat içinse lütuftur senin tatlı yönlerin.
Ama benim tüm sanatım sensin, sensin elimden tutan,
Benim gibi kara cahili bilginler katına çıkaran.

79

Senin yardımına başvuran tek ben olduğum için,
Yalnız benim şiirim taşırdı senin inceliğini;
Ama şimdi tadı kaçtı o güzelim deyişlerimin,
Darıldı çünkü Esin Perim, başkalarını yeğledi.
Biliyorum tatlı sevdiğim, layık değilim ben sana;
Usta kalemler uğraşmalı güzelliğini söylemeye;
Ama bil ki, senin şairin sana ne yakıştırıyorsa,
Önce senden çalıyor, sonra sana ödüyor yine.
Erdem sunuyorsa eğer, davranışından çalmıştır onu,
Güzellik uzatıyorsa, yanağında bulmuştur mutlaka;
Açıktan verecek övgüsü yoktur sana, unutma bunu,
O övgü senin kişiliğinde zaten yaşamıyor olsa.
Öyleyse, söyledikleri için ona teşekkür etme;
Çünkü onun sana olan borcunu ödeyen sensin yine.

80

Ah, öyle içim sıkılıyor ki, seni yazarken,
Biliyorum çünkü, daha usta biri de anıyor adını;
Var gücünü harcıyor sana övgüler sıralarken,
Adını ağzımdan almak, dilimi bağlamak amacı.
Senin okyanuslarca engin değerinde oysa,
En cakalı yelkene de yer var, en garibine de;
Benim çılgın takam, onunkine göre köhne de olsa,
Yılmadan çıkıp görünüyor senin sınırsız yüzeyinde.
En sığ yerin bile beni kaldırıp yüzdürmeye yeter;
O hep en derin sularında seyretsin isterse;
Hem, batarsak benden değersiz bir sandal gider,
Ondan gidecekse, heybetli, şatafatlı bir tekne.
Ama o göze girer, ben bir kenara atılırsam,
En ağırı şu ki, aşkım olacak beni yakan.

81

İster ömrüm yetsin, bir gün senin yazıtını yazmaya,
İster sen yaşıyor ol, ben toprak altında çürümüşken;
Benimle ilgili her şey unutulup gidecek sonunda,
Ama ölüm silemeyecek senin anılarını yeryüzünden.
Benim bu dünyadan ayrılışım ölüm demek olacak ama,
Sen bundan böyle adınla sonsuzluğa ulaşacaksın;
Sıradan bir mezar bulunacak yeryüzünde bana,
Sense insanlığın gözündeki kabrinde yaşayacaksın.
Benim şiirim, adına dikilmiş hoş bir anıt olacak,
Henüz yaratılmamış gözler okuyacak seni orda;
Daha dünyaya gelmemiş diller hep seni anacak,
Şimdi soluk alan kim varsa çoktan ölmüş olduğunda.
Kalemim sayesinde sen her zaman yaşayacaksın,
İnsanlar soluk aldıkça dillerde dolaşacaksın.

82

Evet biliyorum, Esin Perimle evli değildin;
Çok doğal, onurum lekelenir diye korkmaman;
Şairlerin, konu aldıkları o güzel insan için,
Düzdükleri övgüleri okuyup, her kitabı kutsaman.
Yüzünle olduğu gibi aklınla da öyle güzelsin ki;
Görünce övgülerimin ne denli yetersiz kaldığını,
Sen de ister istemez her yerde arıyorsun belli,
Her an kendini aşan çağın daha taze bir damgasını.
Ara elbette sevdiğim, ama sonunda herkes görecek,
Zorlama yakıştırmalar, süslü deyişler değil,
Yalın sözlerle doğruyu söyleyen dostun olacak,
Gerçek güzelliğini dile getiren, bunu bil.
Kansız yanaklara kan gerektiğinde belki işe yarar,
Bunların kaba ressamlığı, ama sende uygunsuz kaçar.

83

Hiç aklıma gelmedi, bir resme ihtiyacın olacağı,
Ben de güzelliğini resme vurmaya gerek duymadım;
Bir ozanın, sanki sana borç öder gibi sunacağı
Kısır dizeleri aştığını gördüm, ya da öyle sandım.
Bu yüzden biraz uyuşuk davrandım seni anlatmada,
Düşündüm ki, sen dipdiri hayatta olduğuna göre,
Sıradan bir tüy parçasının yetersizliği ortada, (1)
Konumuz değerse, senin değerini dile getirmede.
Evet, bu suskunluğu sen bende kusur bildin ama,
En büyük şerefe bu dilsizliğim ulaştıracak beni;
Çünkü güzelliğe zarar vermemiş oluyorum susmakla,
Oysa can vereyim derken mezar kazıyor kimi.
Senin iki gözünden birinde bile yaşayan canı övmeye,
İki şair bir olup gelse, güçleri yetmez yine de.

(1) Sıradan tüy parçası: Kaz, ördek, vb. tüyünden yapılan kalem.

84

Kim ne söylemiş olursa olsun, şu muhteşem övgüden
Daha büyüğü olur mu: "Asla sen olamaz senden başkası."
Nereye bakmalı, derse biri, senin dengini ararken,
Yetecektir seni çevreleyen duvarlar arasına bakması.
İşlediği konuya biraz ün kazandırmayan kalemin
Bana kalırsa fukaralıktan içi geçmiş demektir;
Ama senden söz ediyorsa eğer kişi; sen sensin,
Desin yeter, anlattığı şeyi yeterince yüceltmiştir.
Sende yazılı olanı olduğu gibi döksün kâğıda,
Doğa'nın açıkça ortaya koyduğunu tek bozmasın,
Öyle bir ün kazandırır ki benzerlik sanatına,
Hayran olmayan kalmaz hünerine, hiç korkmasın.
Ama sen haksızlık ediyorsun canım güzelliklerine,
Övgüye düşkünlüğünle: övgüler övgü değil çünkü sende.

85

Dili bağlanmış Esin Perim, kendini bilip susarken,
Bakıyorum altın kalemler seni anlatıyor hiç durmadan;
Birbiri ardına süslü püslü övgüler yağar dururken,
Seçme deyişler derliyor Esin Perileri her yandan.
Düşünüyorum ben güzel şeyleri, başkaları yazarken;
Yetenekli dâhiler okudukça adına her ilahiyi,
Allı pullu sözler döküldükçe her üstadın kaleminden,
Amin, deyip duruyorum, acemi papaz çırakları gibi.
Övgülerini duydukça, "Evet," diyorum, "doğru hepsi"
Hatta bunların çoğuna eklediklerim oluyor benim de;
Ama, sözlerim geride kalsa da, sana olan sevgimi
Düşüncelerim gösteriyor; onlarsa hep en önde.
Bir nefeslik sözlerine göre değer biç onlara sen de,
Bana ise, aslında konuşan, dilsiz düşüncelerime göre.

86 (1)

Senin gibi paha biçilmez bir ödül peşine düşen,
Onun o büyük şiirinin kıvançla şişmiş yelkeni miydi
Benim tam doğuma hazır düşüncelerimi beynime gömen,
Onlara mezar eden, içinde geliştikleri ana rahmini?
Ölümlü harcı olmayan şeyler yazmayı ruhlardan öğrenen
Ruhu muydu yoksa, benim canımı alan bir vuruşta?
Yok yok, ne oydu benim şiirimi öyle kötürüm eden,
Ne de yardımına gelen benzerleri gecenin ortasında.
Ne o, benim suskunluğuma bakıp zaferle övünebilir,
Ne de her gece ona olur olmaz söylentiler götüren
Bildiğimiz nazik hayalet kendine pay çıkarabilir –
Onlardan yana bir korku değildi beni hasta eden.
Ama ne zaman ki senin çehren belirdi onun şiirinde,
İşte o zaman güçten düştü benimki, konu kalmadı bende.

(1) Bu şiirde, şairin dostunun sevgisine, yakınlığına, ya da "hamiliğine" rakip çıkan ve geçmişin ünlü şairlerinden birinden esinlenerek (kopya çekerek?) başarılı şiirler yazan, bir başka şairden söz ediliyor; kıskançlık, küçümseme, kuşku (sanatının değerinden ve dostunun sevgisinden), korku (dostunu kaybetme korkusu) gibi kavramlara ağırlıklı olarak yer veriliyor.

87

Hoşça kal! Bana düşmeyecek kadar pahalısın şimdi;
Üstelik sen de farkındasın herhalde bu işin;
Değerinden gelen haklar bağımsız kılıyor seni,
Hiç hükmü kalmadı artık sendeki senetlerimin.
İznin olmadan nasıl tutabilirim ki ben seni?
Hem, hak ediyor muyum böyle bir serveti acaba?
Yok, bu armağana layık görmüyorum kendimi,
Üzerindeki haklarım da böylece geri dönüyor sana.
Değerini bilmiyordum, kendini bana verdiğin zaman,
Ya da sen yanlış tanıyordun kendini verdiğin kişiyi;
İşte bir yanılgı sonucu verdiğin o muhteşem armağan,
Yanlışlık ortaya çıkınca, sahibine dönüyor geri.
Bu rüya sürdükçe mutluluktu sahip olmak sana,
Uykumda bir kraldım, ama bir hiçim uyandığımda.

88

Gün gelip artık bana değer vermez olduğunda,
Senin yanında yer alıp kendime karşı çıkacağım,
Hor görüp yüz çevirdiğini gördüğüm zaman bana;
Haksızlık etsen de, senin hakkını savunacağım.
En zayıf yanlarımı en iyi ben bildiğime göre,
Çekinmeden açığa vurup arka çıkabilirim sana,
Kusurlarımdan hangisi benim için en büyük lekeyse –
Beni kaybederken büyük şan kazanırsın aynı anda.
Üstelik bu işte benim için de kazanç var;
Çünkü seven düşüncelerim sana yöneldikçe daima,
İster istemez kendime vereceğim zararlar,
Sana yarar sağlarken, kat kat yarar getirecek bana.
Öyle bağlıyım ki ben sana, öyle ki benim sevgim,
Sen haklı olasın diye, her haksızlığı üstlenirim.

89

De ki, "Kusur işledin, o yüzden terkettim seni,"
Suçuma suç ekleyeyim senin için hiç çekinmeden;
Aksak yürüyor, de, sekmeye başlayayım hemen şimdi,
Gerekçelerine karşı kendimi savunmaya kalkışmadan.
İnan sevdiğim, yeter ki dileğin olsun diye senin,
Senin istediğini bilen benim kendime yapacağımın
Yarısını bile yapamazsın beni küçük düşürmek için:
Tanışıklığı boğar atarım, tanışmıyor oluveririz yarın;
Yoluna çıkmam bir daha, hiç gezdirmem dilimde
Senin tatlı, sevgili adını bile bundan böyle;
Bakarsın eski yakınlığımızı anmadan edemem de,
Bilmeden ona saygısızlık ederim belki diye.
Senin için kendime bile savaş açarım, yemin ederim;
Sen birinden nefret ediyorsan, ben onu nasıl severim?

90

Bir gün nefret edeceksen benden, şimdi et bari,
Hazır herkes karşı çıkarken her yaptığıma,
Kader üstüme üstüme gelirken, katıl ona hadi;
Olan olduktan sonra, bir de sen çıkma ortaya.
Ah yapma, gönlüm bu acıyı atlattıktan sonra,
Üzüntüyü yendim, derken, arkadan çıkıp gelme;
Rüzgârlı gecenin sabahında yağmur olup yağma,
Yıkılmak kaderde varsa, bu işi hiç erteleme.
Beni bırakıp gideceksen, sen olma son ayrılan,
Öteki ufak dertler yapacağını yaptıktan sonra.
Geleceksen başta gel ki, bileyim ben de baştan,
Ne olurmuş, kader var gücüyle vurduğunda insana.
Çünkü, şimdi acı gibi görünen tüm acılar, o zaman,
Seni kaybetmenin yanında, çıkacak acı olmaktan.

91

Kimi soyu sopuyla övünür, kimi hüneri, sanatıyla,
Kimi malı mülküyle, kimi bileğinin gücü, kaslarıyla,
Kimi giyimiyle, son moda zevksizlik örneği olsa da;
Kimi atmacaları, tazılarıyla, kimiyse atlarıyla.
Gönlüne göre bir eğlence bulmuş kendine her biri,
Her şeyden daha çok zevk alıyor o bulduğundan.
Ama bunların hiçbiriyle tartıya vurmam ben kendimi;
Hepsinden üstün bir şey var çünkü beni mutlu kılan.
Senin aşkını soylu atalara yeğ tutarım ben;
Para pulun, gösterişli giysilerin değeri yok gözümde;
Atmacaların, atların zevki yok benim için; sen benimsen,
İnsanoğlunun övündüğü her şey benimdir yeryüzünde.
Tek bir korku var içimde yalnız: bunların hepsini
Alabilirsin sen bir hamlede ve mahvedebilirsin beni.

92

Ama kendini benden çalmak için ne yapsan da,
Hiç başka yolu yok, sen ömür boyu benimsin;
Ömür kalacak değil ya senin aşkından sonra;
O da yalnızca aşkına bağlı olduğuna göre senin.
O halde haksızlığın en ağırından niye korkayım,
Son bulacak olduktan sonra ömrüm en hafifiyle?
Artık kendime çeki düzen verip, toparlanmalıyım,
Son vermeliyim, senin tavrına göre hareket etmeye.
Gönlün geçer mi diye hiç tasalanmam merak etme;
Bir kere yüz çevirmen, nasıl olsa ölüm bana.
Aşkınla mutlu yaşayıp mutlu öleceğime göre,
Benden mutlu kimse düşünemiyorum hiç şu anda.
Yine de, mutluluk sürmez diye korkmamak elde mi?
Ya ben farkında olmadan aldatacak olursan beni!

93

Hâlâ doğrusundur herhalde, deyip yaşayacağım işte;
Aldatılan kocalar gibi. Yeni değişmiş olsun isterse,
Aşk'ın yüzünden hiçbir şey belli olmayabilir bence;
Gönlün başkasında olabilir, dış görünüşünse benimle.
Hele senin gözlerinde mümkün mü nefretin yaşayabilmesi!
Bunun için de, ben hiçbir zaman bilemem, sen değişsen de;
Çoğunun görünüşünden okunur, yalancı gönlün tarihçesi,
Değişken tavırlarda, çatık kaşlarda, tuhaf çizgilerde.
Anlaşılan, Tanrı buyurmuş ki seni yaratırken,
Yüzünde her zaman yalnızca tatlı sevgi yaşasın,
Aklına ne düşse de, neler geçse de gönlünden,
Güzellikten başkasını söylemesin bakışların.
Birbirine uymuyorsa, o tertemiz görünüşünle için,
Havva'nın elmasından farksız demek ki güzelliğin.

94 (1)

Kim ki gücü olup da kullanmamak elinden gelir,
Dıştan kesin yapacakmış gibi göründüğü şeyi yapmaz;
Kim ki başkasını etkileyip, kendi taş gibi kalabilir;
İstifini bozmaz, renk vermez, kışkırtmaya kapılmaz;
İşte o kişi hakkıyla kullanıyordur tanrısal nimetleri,
Üstüne yoktur, Doğa'nın servetini tutumlu kullanmada;
Kendi yüzünün hem gerçek efendisidir o, hem sahibi,
Ötekilerse, kâhyalık eder güzelliklerine olsa olsa.
Tek başına yaşayıp ölüyor olsa da yalnızca,
Yazın gözüne elbette güzel görünür yaz çiçeği;
O çiçek gün gelip bir hastalık kapmaya görsün ama,
Ondan kat kat üstün olacaktır otların en adisi.
En tatlı şeyi en acıya döndürüverir konumu,
Zambak çürüdü mü, ottan beter olur kokusu.

(1) Anlamı oldukça bulanık bir sone. Şairin, sevdiği insanla ilgili olarak ne denli karmaşık ve çelişkili duygu ve düşünceler içinde olduğunu gösteriyor olabilir. Büyük bir ihtimalle, her üç dörtlükte ve son iki dizede dile gelen ve birbiriyle bağlantısız gibi görünen düşüncelerin hepsi şairin dostuna yönelik.

95

Kokulu gülde yuvalanmış yaprak kurdu gibi,
Körpe gonca benzeri adının güzelliğini lekeleyen
Ayıbı bile öyle tatlı, öyle hoş gösteriyorsun ki!
Ne cici şekerlerle kaplıyorsun günahlarını bilsen!
Senin günlerini kim dile getirmeye kalkışsa,
Arsızca yorumlarla kaçamaklarını anlatırken,
Kötü haberi aklamış oluyor senin adını anmakla;
Seni yermek isterken, övgü düzüyor bilmeden.
Ah, seni barınak seçen o günahlar var ya,
Nasıl bir konak bulup yerleşmişler meğerse!
Güzelliğin yaşmağı her karayı örtüyor orda,
Güzel görünüyor insana, görebildiği ne varsa.
En sert bıçak bile, kötü kullanıldı mı körelir;
Sen de canım, elindeki nimete dikkat etsen iyi olur.

96

Diyorlar ki, senin kusurun gençliğinde ve çapkınlığında;
Ama, hoşluğun gençliğinde ve uçarılığında diyen de var;
Kusur da dese, erdem de, sevmeyen yok onları sonunda;
Bakıyor ki insan, erdeme dönüşmüş sana gelen kusurlar.
Tahtına kurulmuş oturan bir kraliçenin parmağında,
En basit mücevher bile nasıl değerli görünürse,
Yanlış olmaktan çıkıyor sende görülen yanlışlar da,
Doğruya dönüşüyor, doğru gibi geliyor herkese.
Hain kurt düşünsene kaç kuzuyu kandırırdı,
Eğer kuzu gibi görünmeyi bir becerebilseydi;
Senin erdemlerin de kaç kişinin başını döndürürdü,
Elindeki gücü sakınmadan kullanmaya için elverseydi.
Ama ne olur yapma bunu; öyle ki benim sevgim,
Sen nasıl benimsen, temiz adın da öyle benim.

97

Ah, ne uzun bir kıştı benim için o dönem;
Öyle ayazlar, öyle karanlık günler gördüm ki,
Ey, geçen her yılın tek neşesi, senden ayrıyken!
İhtiyar Aralığın çoraklığı sarmıştı her yeri.
Oysa, sözümona, yazdı ayrılıkla geçen bu süre,
Bollukla dolup taşan bereketli güzdü nerdeyse hani;
Şişmişti karnı, çapkın baharından kalma yükle,
Sanki efendisi göçüp kendi kalmış dul karnı gibi.
Ama bu bolluğun benim için hiç anlamı yoktu ki,
Öksüz yavrular, babasız meyveler olmaktan öte!
Sana hizmettir yazın işi, sana sunar neşesini,
Sen yoksan eğer, dili açılmaz kuşların bile.
Öyle keyifsiz olurlar ki, şakıyacak olsalar da,
Benzi solar yaprakların, kış geliyor korkusuyla.

98

Senden ayrı kaldım koca bir bahar süresince;
Nisan, yine takıp takıştırmış, kıvançla,
Gençlik ruhu aşılamıştı çevresinde her şeye;
Ağır kanlı Saturn bile gülüp oynuyordu onunla. (1)
Ama ne kuşların şarkıları beni şenlendirdi,
Ne tad aldım renk renk çiçekleri koklamaktan;
Ne içimden yaz masalları anlatmak geldi,
Ne birkaç çiçek koparmak ışıl ışıl kucağından. (2)
Ne bu defa şaşıp kaldım zambağın beyazına,
Ne övmeye dilim vardı güldeki acı kırmızıyı;
Birer haz kaynağıydı hepsi, hoştu hoş olmasına,
Senden örnek almışlar, çizgilerini taşıyorlardı.
Ama vakit kıştı yine, ve sen yoktun diye,
Hayalinle oynar gibi oynadım onlarla işte.

(1) Roma mitolojisinde tarım tanrısı; Jüpiter'in babası.

(2) Işıl ışıl kucağından: Renk renk çiçeklerle bezenmiş toprağı kastediyor.

99 (1)

Kendini bilmez menekşeyi paylarken, dedim ki ona:
"Sevimli hırsız, sevdiğimin soluğundan çalmadınsa,
Nerden aldın o güzel kokunu? O pürüzsüz yanağına,
Renk olup yerleşmiş pırıl pırıl kızılı da,
Sevdiğimin damarlarından almışsın utanmadan."
Zambağı da kınadım, ellerinin rengini almış diye;
Mercanköşkün goncaları saçlarını çalmıştı başından;
Güllerse korkuyla duruyordu dikenler üstünde,
Biri çaresizlikten sapsarı, biri kıpkırmızı utançla;
Üçüncüsü arada, biraz ondan çalmış biraz öbüründen,
Üstelik bir de soluğunu eklemiş çaldıklarına.
Ama çekti cezasını: Tam gelişme çağındayken,
Hain bir yaprak kurdu yedi onu, kıydı canına.
Daha çok çiçek gördüm, ama bir tane bile yoktu ki,
Senden çalmamış olsun, tatlı kokusunu ya da rengini.

(1) Soneler dizisinde bir tek bu sone 15 dizeliktir.

100

Nerelerdesin Esin Perim? Kaç zamandır unuttun
Olan gücünü sana veren şeyden söz etmeyi hani.
Tüm coşkunu değersiz bir şarkıya mı harcıyorsun,
Sıradan konulara mı ışık tutup, karartıyorsun hünerini?
Geri dön, ey unutkan Peri, hadi yerine koy hemen
Boşa geçen bunca zamanı, soylu dizelerinle;
Ezgilerinden anlayana söyle şarkını vakit geçirmeden,
Kalemine hem hüner hem konu veren kimse, ona söyle.
Hadi, uyuşuk Peri, kalk da bak aşkımın tatlı yüzüne;
Bakalım Zaman kırışık filan çekmiş mi oraya.
Yok oluşa karşı yergiler döşen, eğer çekmişse.
Ki Zaman'ın talanını kınamayan kalmasın dünyada.
Zaman'dan hep önce davran ün verirken sevdiğime,
Tırpanıyla kıvrık bıçağını kullanmasına fırsat verme. (1)

(1) Zaman (Ölüm), elinde tırpan ve/veya orakla ("kıvrık bıçak") önüne geleni biçen bir kişi olarak görülüyor.

101

Ah ihmalci Peri, ne yapacaksın düzeltmek için, söyle,
Güzelliğe sarılı doğruyu bunca süre unutuşunu?
Sevdiğime bağlı yalnız, güzellik de, doğruluk da;
Sen de ona bağlanmalı ve onda bulmalısın onurunu.
Cevap ver ey Peri, istersen şöyle demeyi dene:
"Doğruya renk gerekmez, onun rengi kendindendir,
Güzellik fırça istemez kendi resmini çizmeye;
Katıksız olursa ancak, mükemmel hep mükemmeldir."
Ama övgüye ihtiyacı yok diye, dilsiz mi kalacaksın?
Suskunluğa bahane arama, çünkü onu yaşatacak,
Yaldızlı mezarlardan öte ulaştıracak tek sen varsın;
Sen istersen, onun övgüleri çağları aşabilir ancak.
O halde, iş başına, ey Peri! Bak, öğreteyim sana,
Şimdi nasılsa, öyle göstermeyi onu yarınlarda da.

102

Zayıflamış görünse de, güç kazandı aşkım aslında;
Daha az seviyor değilim, öyle görünse de dıştan.
Sahibinin dilinden değeri her yerde yayılıyorsa,
Bana kalırsa pazara çıkmış demektir o aşk çoktan.
Aşkımız yeniydi daha, baharındaydı o zaman;
Şarkılarla selamlardım onu ben hep o günlerde;
Yaz başında durup dinlenmeden şakıdıktan sonra,
Ötmeyi kesen Philomel gibi, günler ilerlediğinde. (1)
Bugün daha sevimsiz değil aslında yaz belki,
Yaslı bülbülün geceyi susturduğu o mevsimden; (2)
Ama o çılgın müzik nerdeyse dalları eğiyor şimdi; (3)
Ortalığa düştü mü, en tatlı şeyin tadı kaçıyor hemen.
Bu yüzden ben de zaman zaman tutuyorum dilimi,
Usandırmak istemiyorum çünkü şarkılarımla seni.

(1) Philomela: Yunan mitolojisinde, Atina kralının kızı. Mitolojiye göre, kızkardeşi Prokne'nin kocası olan Trakya kralı Tereus, Philomela'ya tecavüz eder ve sonra da olanları kimseye anlatmasın diye dilini keser. Tanrılar Philomela'yı bülbüle, kızkardeşini de kırlangıca çevirirler.

(2) Şarkının büyüsüyle her şey sus pus oluyor.

(3) Yaz sonu kuşların hepsi çılgın gibi ötüyor.

103

Ne yazık, işte bu, Esin Perimin getirebildiği;
Hele böyle de bir fırsat geçmişken eline!
Konunun kendisi, tüm çıplaklığıyla, daha değerli,
Benim övgülerimle hiç donanmamış haliyle.
Ah, suçu bende bulma, artık bir şey yazamazsam;
Aynana bak göreceksin, ordaki yüzün kendisi,
Nasıl kat kat üstün benim yavan buluşlarımdan;
"Bak şu yazdıklarına da utan," diyor bana sanki.
Günah değil mi öyleyse, düzelteyim diye uğraşırken,
Bozuyorsa insan var olanı, yeni eskiyi aratıyorsa?
Hiçbir amacım yok çünkü şiir yazmaya çalışırken,
Senin güzelliklerini, erdemlerini saymaktan başka.
Oysa senin aynaya bir bakman yeter de artar bile,
Şiirimde dile gelenin çok daha fazlasını görmene.

104

Benim için, sevgili dost, sen yaşlanamazsın asla;
Gözüne ilk gözüm düştüğünde, güzelliğin neydiyse,
Bugün de aynı öyle; üç soğuk kış, insafsızca,
Üç yazın kibirini silkeledi ormanlardan peşpeşe;
Pırıl pırıl üç bahar, soluk sarı üç güze döndü.
Mevsimler gözümün önünden ardarda akıp geçtikçe;
Üç Nisan'ın hoş kokusu, üç Haziran sıcağında kavruldu
Seni tapınaze gördüğümden beri, ki yine de gençsin işte.
Yazık ki, saatin kolu nasıl geçerse bir sayıdan ötekine,
Adım atmaz gibi görünürken; güzellik de öyle gidiyor.
Yüzündeki tatlı renk de sanki duruyor gibi yerinde,
Ama durmuyor belki, belki benim gözüm aldanıyor.
Eğer öyleyse, siz ey gelecek kuşaklar, açın kulağınızı;
Siz doğmadan çoktan ölüp gitmiş olacak güzelliğin yazı.

105

Putperestlik demesin sakın kimse benim sevgime,
Sevdiğimi de putmuş gibi göstermeye çalışmasın;
Çünkü tüm şarkılarım, tüm övgülerim, hepsi de,
Bir varlığadır, tek ondan söz eder, bugün ve yarın. (1)
Bugün nasıl tatlıysa, yarın da tatlı olacak sevdiğim;
Dosdoğrudur o hep, eşi benzeri de hiç bulunmaz;
Bunun için, değişmez üstünlüğe adanmıştır sevgim,
Yalnız ondan söz eder, değişimle uğraşmaz.
"Güzel, tatlı ve doğru," konumun hepsi bu kadar;
"Güzel, tatlı ve doğru," bir başka deyişle; (2)
Değişimden söz etsem de, diyeceğim bir tek bu var;
Üç konu bir olur, sınırsız ufuklar açar hayalimde.
Güzel, tatlı ve doğru, ayrı yaşamış hep birbirinden;
Şimdiye dek aynı yerde oturmamış hiç üçü birden.

(1) "Tek Tanrı'ya taptığı için," putperest sayılamayacağını söylüyor.

(2) Herhalde, "başka deyişle" de olsa, hep aynı şeyden söz ettiğini tekrarlıyor. (Ayrıca, Shakespeare burada, kendine özgü tarzıyla, şiir içinde aynı ifadeyi tekrarlayarak, konusunun hiç değişmediğini, biçimsel bir sanat aracılığıyla pekiştiriyor.)

106

Geçmiş yılların tarihçesine baktığımda zaman zaman,
Görürüm de anlatılan seçkin kişileri her şiirde;
Çoktan ölmüş hatunlara, alımlı beylere övgü düzen,
Güzel ellerden çıkma, güzelim eski dizelerde;
Bakarım, elden ayaktan, dudaktan, kaştan gözden yana,
Ne varsa dile dökerken, güzellerin en güzelinde,
O zamanki ustaların yıllanmış kalemleri aslında,
Hep sendeki şu güzelliği getirirlermiş dile.
Övgülerinin hepsi birer kehanetmiş demek ki,
Hep bugünü anlatıyor, seni çiziyorlarmış meğerse;
Geleceği gören gözlerle bakmıyor olsalardı peki,
Yeter miydi hünerleri, senin değerini iletmeye?
Şu günleri şimdi gören bizlere gelince,
Gözümüz var şaşmaya, dilimiz yok övmeye.

107

Ne kendi korkularım, ne de şu koca dünyanın
Rüyalarında geleceği görüp duran kâhin ruhu
Belirleyebilir ömrünü benim gerçek sevgimin.
Şaşmaz bir yazgının tutsağı sayamaz kimse onu.
Ölümlü ay bile, tutulduysa da yine kurtuldu işte;
Karamsar falcılar kendi tahminlerini hor görüyor;
Kuşkuların yerini güven alıyor şimdi her yerde,
Zeytinler açıkça sonsuz barıştan söz ediyor. (1)
Damla damla suyu içen bitkinin canlanışı gibi tıpkı,
Canlanıyor aşkım da; ölüm direnemiyor karşımda;
O, çaresizlerle dilsizlere geçiredursun zorbalığını,
Şu garip şiirde yaşayacağım ben; boş, o ne yapsa.
Despotların zırhı, tunç mezarlar yok olduğunda,
Sapasağlam duruyor olacak senin anıtın burda.

(1) Shakespeare'in burada, çağın önemli bir olayına değindiği sanılıyor. Ancak, bu olayın ne olduğuna ilişkin elde kesin bir belge yok.

108

Mürekkeple biçim alabilecek ne olabilir ki beyinde,
Ruhumu sana hâlâ dosdoğru göstermemiş olsun?
Söylenmedik ne kaldı, ne yazmalı bundan böyle,
Ki aşkımı anlatsın, erdemlerini ortaya koysun?
Hiçbir şey, sevgili çocuk; yine de, dua edercesine,
Her gün bıkıp usanmadan söylüyorum aynı şeyi;
Eskiyi eski saymıyorum; sen benimsin, ben senin diye,
O canım adına şiir yazdığım kutsadığım ilk günkü gibi.
İşte sonsuz aşk, aşkın hep yepyeni kalan kılıfında,
Ne, kaçınılmaz sanılan kırışıklardan pay alır,
Ne tozlanır, ya da yıpranır artık yıllarla;
Geçmiş artık sonsuza dek onun buyruğundadır,
    Aşk ilk nerde doğmuşsa, orda yaşar hep değişmeden;
    Zamanla ölür sansa da görünüşe bakıp karar veren.

109

Aşkımın ateşi durulmuş görünse de yokluğunda,
Sanma ki bir an bile uzak oldun gönlümden;
Kendimden ayrılmak benim için ne kadar kolaysa,
O kadar kolay ayrı kalmak, bağrındaki ruhumdan.
Aşkımın o yuvasını bırakıp yollara düşsem de,
Gezginler gibi, dayanamam ben hep geri dönerim;
Tam zamanında ve zamanla değişmeden hem de;
Kendi lekemi çıkaracak suyu da kendim getiririm
Zaman zaman herkeste görülen zayıflıklar,
Benim de kanıma girmiş olsa da, sanma ki,
Bir hiç uğruna erdemlerinden geçecek kadar
Aşırıya kaçtığım, kaybettiğim oldu kendimi.
İnan ki şu koca evren bir hiç olurdu benim için,
Sen olmasan gülüm; sen orda benim her şeyimsin.

110

Yazık ki doğru; evet, orda burda dolaştım;
Her gün kendimi âleme maskara ettim durdum;
Öyle karıştı ki aklım, en pahalı şeyimi ucuza sattım;
Yeni tutkuları eski kusurlara döndürdüm. (1)
Çok doğru, gözucuyla baktım yalnız doğruluğa,
Yabancıya bakar gibi; ama, bütün bunlarla birlikte,
Bir başka gençlik kattı gönlüme bu sapışlar da;
Kötü deneyler gösterdi ki, sensin büyük aşkım yine.
Hepsi bitti şimdi; al artık sonu gelmeyecek olanı, (2)
Benim için bundan böyle bilemek yok hevesimi;
Bıraktım, yeni heveslerle, eski dostu sınamayı;
Âşık olduğum o tanrıya adadım artık kendimi.
Tanrı'dan sonra her şeyimsin; kabul et beni sen de,
İzin ver sığınayım, o tertemiz sevgi dolu gönlüne.

(1) Her yeni tutkuyla, aşkla, o eski kusuru (sevgiliye ihaneti) yeniden işledim, diyor.
(2) "Sonsuza dek sürecek olan aşkım artık senin."

111

Ah ne olur, hatırım için gidip Kader'e çatsana;
İşte bu Tanrıça, işlediğim kusurların sorumlusu;
Halk içinde yaşayıp onlar gibi davranmaktan başka
Göstermedi bana doğru dürüst yaşamanın yolunu.
Aslında bu yüzden adım da böyle bir damga yedi;
Neyle uğraşırsam ona bulanmış buluyorum kendimi,
Boyacının eli gibi; o belirliyor kişiliğimi.
Acı halime öyleyse, dileğinle destekle beni.
Kendimi yenilemek için ben de sirke bile içerim;
Uysal bir hasta gibi, bu illetten kurtulma uğruna,
Ne bir ses çıkarırım, ne de acıya acı derim;
Çifte cezaya katlanırım, çifte kurtuluş varsa sonunda.
O halde acı bana, sevgili dost ve inan ki,
Senin acıman bile yeter iyileştirmeye beni.

112

Onun bunun sözüyle alnıma vurulan damganın izini
Senin aşkınla merhametin kapatmaya bence yeter;
Bana iyi demişler, kötü demişler, ne çıkar ki,
Kötümü yeşille örter, iyimi takdir edersen eğer. (1)
Varsa yoksa sensin benim dünyam, ve tüm çabam,
Senden duymak için, ayıplarımı da övgülerimi de.
Tek sen yaşıyorsan benim için ve ben senin için varsam,
Kim değiştirecek çelikleşmiş duygumu, iyi ya da kötü yönde?
Başkalarının söyledikleriyle dertlenmeyi bıraktım;
Derin uçurumlara attım, övgüleri de yergileri de,
Tıkandı artık, yılan misali sağırlaşan kulaklarım;
Dinle bak, nasıl becerdim boşvermeyi herkese:
Öyle yerleştin, kök saldın ki sen aklıma,
Senden öte herkes ölmüş gibi geliyor bana.

(1) Çıplak kalmış toprağı yeniden çimlendirmekten veya yarayı şifalı otla sarmaktan söz ediyor olabilir.

113

Senden ayrıldığımdan beri gözüm aklımda;
Hareket ederken bana yön veren organ,
Yarım yapıyor görevini, yarı kör aslında;
Görünüşte görüyor, ama işe yaramıyor şu an.
İster kuş, ister çiçek, ne görürse görsün,
Artık hiçbirinin biçimini yüreğe iletemiyor;
Akla bir şey düşmüyor anlık izlenimlerinden gözün;
Ne de, kendi gördüğünü tutmaya gücü yetiyor.
Güzeller güzeli de olsa gördüğü, çirkinler çirkini de,
Dünyanın en kaba şeyini de görse, en hoşunu da,
Dağ da görmüş olsa, deniz de, gece de gündüz de,
Kuzgun da olsa kumru da, sana benzetiyor anında.
Seninle dolup taşınca, aklım başka şey almıyor,
Kendi dosdoğru olsa da, gözümü güvenilmez kılıyor.

114

Yoksa taç giydirdin diye ona, şaştı da aklım,
Hükümdarlar başına bela, dalkavukluk mu içti;
Kimbilir belki de doğru söylüyordur gözüm,
Senin aşkın herhalde ona simya öğretti; (1)
Ne kadar canavar gibi yaratık, şekilsiz şey varsa,
Alıp, sana benzer sevimli meleklere döndürsün diye;
Nesneler ışınlarında toplandıkça, aynı hızla, (2)
Her kötüden, en iyinin kusursuzunu yaratsın diye.
Oh hayır, ilki doğru; gözümdeki dalkavukluk yani;
Yüce aklımsa, krallar gibi, bir dikişte onu içiyor;
Gözüm çok iyi biliyor aklımın neyi sevdiğini,
Kadehi de tam onun zevkine göre hazırlıyor.
Gözlerim de sevdiğine göre ve kendi tattığına göre önce,
Fazla günah sayılmaz, zehir konmuş olsa da bu içkiye.

(1) Simya: Eski çağlarda, bakır vb. gibi nispeten değersiz madenlerin, altına dönüştürülmesi uğraşı; dolayısıyla, bir nesnenin veya şeyin, büyü, gizil güçler aracılığıyla, bir başka şeye dönüştürülmesi.

(2) Orta Çağ'da ve kısmen Rönesans'ta, insanların, gözlerden çıkarak nesnelere ulaşan "ışınlar" yoluyla gördüklerine inanılıyormuş.

115

Sana önceden yazdığım dizeler yalan söylüyordu;
Seni bundan daha çok sevemem, diyenler hani;
Ama o zamanlar aklım bir türlü almıyordu,
İçimdeki alevin daha da parlak yanabileceğini.
Oysa Zaman, kralların fermanını bile değiştirir,
Yeminler arasına girer, milyonlarca oyunuyla;
Kutsal güzelliği karartır, sivri niyetleri köreltir;
Nice dik başları değişimin çarkına uydurur sonunda;
Heyhat! Ben de, Zaman denen zorbanın korkusuyla,
"En çok şimdi seviyorum seni," diyemez miyim;
Aşkımdan kuşku duymadığım, en emin olduğumda,
Geleceği unutup, o güne taç giydiremez miyim.
Aşk bir bebek olduğuna göre, hayır, bunu diyemem, (1)
Büyümesini sürdüren şeyi, büyümüş gibi göremem.

(1) Aşk, bebekler gibi, hep büyümesini sürdürür.

116

Gerçekten seven gönüller arasına engel giremez bence;
Değişen her duruma uyup da kendi de değişen aşka,
Aşk demem ben asla; ya da, ötekini yüz çevirir görünce,
Kendisi de hemen yüz çevirmeye kalkışan aşka!
Oh hayır! O hiç yerinden oynamaz bir işarettir; (1)
Fırtınalara göğüs gerer, sarsılma nedir bilmez;
Yolunu şaşırmış her teknenin kılavuz yıldızıdır,
Yüksekliği ölçülse de, değerini bilen olmaz.
Zaman'ın maskarası değildir aşk; al dudaklarla yanakları,
Alıp götürebilir elbet Zaman, orağını savurduğunda;
Ama aşkı etkilemez onun kısacık saatleriyle haftaları;
Sonsuzluğun eşiğine dek o dayanır Zaman karşısında.
Yanlışım varsa eğer ve kanıtlayabilen olursa bana,
Hiç yazmamışım demek ve seven olmamış bu dünyada.

(1) Bir deniz feneri gibi.

117

Dilersen suçla beni; bana düşeni yapamadım,
Hakkını veremedim o büyük erdemlerinin layığınca;
Senin o canım aşkına seslenip yakaramadım;
Günden güne daha sıkı bağlarla bağlansam da ona.
Gün geldi içli dışlı oldum onunla bununla;
Senin pahalıya alınmış hakkını sağa sola dağıttım;
Beni senden alıp uzaklara götürecek olsa da,
Esen her rüzgâra hiç bakmadan yelken açtım.
Şaşkınlığımı da kusurlarımı da yaz defterine;
Kesin kanıtların üstüne kuşkularını da ekle;
Çat kaşlarını ve beni hedef al istersen kendine;
Ama nefretine kapılıp vurmadan önce bekle:
Ne yaptıysam inan ki seni sınamak için yaptım;
Ne denli kalıcı ve güçlü aşkın, anlamaktı amacım.

118

Zaman zaman iştahımızı biraz biler inancıyla,
Baharatlı yiyeceklerle nasıl uyarırsak damağımızı;
İzi bile olmayan illetlere yakalanırız korkusuyla,
Hastalığa karşı müshil içer, hasta ederiz kendimizi.
Tıpkı böyle, senin doyum olmaz tadınla tokken,
Acı soslarla çeşni katmaya çalıştım beslenmeme;
Sağlık ve mutlulukla tıkanmış halde, hiç gereği yokken,
Hastalanmanın yolunu arayıp buldum nedense.
İşte aşkta hesap peşinde koşup, daha gelmeden,
Başıma gelecekleri düşünmekle, dert aldım başıma;
Sağlıksız hale geliverdi sağlıklı bedenim bu yüzden;
Kötüden medet umar oldu, iyiliği fazla gelip azınca.
Ama bu bana ders oldu, aklım artık geldi başıma;
Seninle hasta düştüyse insan, ilaç zehirdir ona.

119

Siren gözyaşından, iksirler mi içmedim, (1)
Cehennem gibi pis kokulu imbiklerde damıtılma;
Umutlara korku, korkulara umut mu sürmedim, (2)
Ve hep kaybettim, tam kazanıyorum sandığımda.
Ne aptalca hatalar yaptı şu zavallı gönlüm,
Hiç bu kadar mutlu olmamıştım, dediği anda!
Nasıl da yuvalarından fırladı gözlerim,
Bu çıldırtan hastalığın ateşi bastırdığında!
Ah, işte musibetin yararı! Şimdi anlıyorum aslında,
Başa gelen her bela, iyiyi nasıl daha iyi yapıyor!
Aşk da yıkıldıktan sonra, yeniden kurulduğunda,
Eskisinden daha güzel, sağlam, değerli oluyor.
Öyleyse dersimi aldım, gerçek aşkıma dönüyorum ben de
Kaybımın üç katını kazanarak, felaketler sayesinde.

(1) Sirenler: Grek ve Roma mitolojisinde, kadın veya yarı kadın yarı kuş görünümünde yaratıklar. Sirenlerin, şarkılarıyla gemicileri büyülediği ve gemileri kayaların üstüne çekerek parçalanmalarına yol açtığı sanılırmış.

(2) Merhem sürer gibi.

120 (1)

O günkü insafsızlığın şimdi yakınlaştırıyor beni sana;
O zamanlar nasıl acı çektiğim aklıma geliyor da şimdi,
Korkuyorum ezilmekten, kendi yaptığımın yükü altında;
Tunçtan ya da dövme çelikten olsun sinirlerim meğer ki.
Benim o sıra sarsıldığım kadar sarstıysa eğer seni
Şu zalimliğim şimdi, cehennem azabı çektin herhalde;
Bense bir an bile durup düşünmedim, zorbalar gibi,
Senin yaptığın yüzünden nasıl kahrolduğumu o dönemde.
Ah, hatırlatabilirdi oysa bana o işkence gecesi,
Gerçek acının ne denli işlediğini derinlere
Ve yaralı yüreklere iyi gelecek özür merhemini
O gün senin sunduğun gibi, sana sunabilirdim ben de.
Ama senin işlediğin kusur şimdi bir fidye olabilir;
Tıpkı benimki gibi, seninki de benimkini kurtarabilir.

---

(1) Bu sone, Shakespeare'in kavram ve ifadeleri çift yönlü, çok anlamlı, ironi yüklü kullanma (kendini suçluyor gibi yaparak, karşısındakine sitemde bulunma – ve aksi – gibi) sanatının tipik ve ilginç örneklerinden biri.

121

Kötü diye bilinmekten iyidir bence, kötü olmak;
Olmasak da, kötü muamelesi görüyorsak her yerde;
Üstelik mümkün de olmaz bir şeyin keyfini çıkarmak,
Başkası kötü görecektir çünkü, kendimiz görmesek de.
Anlamıyorum ne olmuş, biraz kanım kaynıyorsa eğer;
Neden hep üstümde, herkesin imalı, yılışık bakışları;
Kendi zayıf değil mi, zayıflıklarıma takılan hafiyeler;
Bana iyi geleni kötü sayanlar, kötüye çalışınca akılları?
Yok yok, ben neysem oyum, ve benimle uğraşanlar,
Beni kötülemeye çalışırken kendilerini vuruyor açığa.
Bana kalırsa ben dosdoğruyum ve çarpık olan onlar;
Onların kokuşmuş düşünceleri mi ışık tutacak davranışıma!
Meğer ki, kötü olmayan yok, diyor olsunlar, yeryüzünde;
İnsanların hepsi kötü ve kötülük egemen her yerde.

122

Bana armağanın, o günce, aklımda, olduğu gibi;
İçinde ne varsa her zaman bende kalacak;
Sıradan birer satır olmaktan çok öte, hepsi,
Tarihleri aşıp sonsuzluğun sınırına uzanacak.
Kayıtların eksik kalmayacak; hiç değilse,
Akıl ve yürek varlıklarını sürdürene dek; (1)
Doğa'nın izniyle, her biri, senden ne varsa kendinde,
Her şeyi silen unutkanlığa teslim edene dek.
Zavallı bir günce bu kadar şeyi alamayacaktı;
Aşkının hesabını tutmaya çetele de gerekmezdi;
İşte bu yüzden, tek çare onu elden çıkarmaktı,
Ve daha geniş bir yere, aklımdaki günceye almaktı seni.
Hem, seni hatırlamak için yardımcı tutmak yanımda,
Sanki unutabilirmişim demek olmaz mıydı aslında!

(1) Akıl ve yürek: Düşünce ve duygu.

123

Hayır, Zaman, değiştiğimi söyleyip övünemeyeceksin;
Her gün birbiri ardına diktiğin o ulu yapılar,
Ne yeni sayılır, ne alışılmadık şeyler benim için;
Eski görünümler kılık değiştirmiş, o kadar.
Ömrümüz böyle kısa olunca, hayran hayran bakıyoruz,
Eskiyi donatıp yeni diye önümüze sürdüğünde;
İşte tam aradığımız, diye düşünmeyi yeğliyoruz,
Biz bunu bir yerden duymamış mıydık, demektense.
Ne sen, ne tarihsel belgelerin umurumda;
Ne bugüne şaşıp kalıyorum, ne geçmişe;
Gözümüzle gördüklerimiz de yalancı, kayıtların da;
Az ya da çok, bitmez telaşının ürünü bence.
İşte yemin ediyorum ve dönmem asla yeminimden,
Ne sen caydırabilirsin beni, ne tırpanın, sevgimden.

124

Eğer derin tutkum durumların çocuğu olsaydı, (1)
Kısmetin, babası belirsiz piçi, diye anılabilirdi;
Canı isterse severdi onu Zaman, istemezse sevmezdi;
İster ot gibi görür, ister çiçeklerle derlerdi.
Ama hayır, o kader kısmet işi filan değildi;
Bu yüzden, ne talih yüzüne güldüğünde şımarıp azar,
Ne de, bu ara benim gibilerin başına sık geldiği gibi,
Aşağılık bir serserinin saldırısından korkar.
Çıkar peşinde koşanlardan her zaman uzak kalır;
Kısa süreli kazançların büyüsüne hiç kapılmaz;
Kendine güvenir, tek başına ayakta durmayı bilir;
Sıcak gördü mü hemen şişmez, sellerde boğulmaz. (2)
Bence, ömür boyu kirli yaşayıp temiz ölme heveslisi,
Zaman'ın o kuklaları, kulak vermeli bu söze hepsi.

(1) Dostunun mevkiini ve servetini kastediyor. ("Seni mevkiin ve paran için sevmedim.")

(2) "Kolay değişmez," diyor.

125

Ne getirir ki bana, gölgeliğin ucundan tutmak, (1)
Göstermelik saygı sunmak, dış görünüşe yalnızca;
Ya da, sonsuzluğa ulaşacak büyük temeller atmak,
Sonsuzluk, insanın kendini harcamasından kısaysa. (2)
Görmedim mi, görünüşe, gösterişe kapılanların,
Bedelini fazla fazla ödeyip, her şeyi yitirdiğini;
Olanını gördüğüne harcayan, zavallı varlıklıların,
Sadeliği bırakıp, karışık yiyeceklere tutulduğunu.
Yok yok, yaranacaksam yüreğinde yaranayım sana;
Al işte adağımı, kıymeti yok, ama gönülden geliyor,
Ne katık var içinde, ne bir şey, art niyetten yana;
Beni sunuyor ve karşılık olarak yalnız seni bekliyor.
Sana gelince, fesat ara bozucu! Gönülden bağlı kişi,
Ne kadar suçlanırsa o kadar temiz çıkar bil ki.

(1) "Gölgelik": Tören ve geçitlerde, güneşle yağmurdan korumak için önemli kişilerin başının üstünde tutulan şemsiye, örtü, vb.

(2) Belki de sonsuzluk, insanın varını yoğunu boşa harcayarak kendini tüketmesi için geçen zamandan kısadır; insan tüm zamanını boşa harcıyorsa, bundan daha uzun bir süre düşünülebilir mi, diyor.

126 (1)

Ah, sevgili yavrum, senin buyruğunda şimdi,
Hem nankör aynası Zaman'ın, hem oraklı saati;
Geçen yıllar açtı güzelliğini, soldurmak bir yana,
Sen büyüdükçe, sevenlerin çöktüğünü koydu ortaya.
Eğer, tüm yıkıntıların tek ecesi ulu Doğa,
Sen ileri yürüdükçe seni hep geri çekiyorsa,
Amacı belli bence: göstersin istiyor hünerini,
Zaman'ı utandırsın, öldürsün sefil saatleri.
Yine de kork ondan, ey Doğa'nın keyfinin kölesi!
Yanında tutsa da, sonsuza dek saklayamaz servetini;
Geç de olsa sırası gelecek, o da hesap verecek sonunda;
Makbuzunu alırken de karşılığında seni vermek zorunda.

(1) Bu sone, on dört yerine on iki dizeden oluşması ve kafiye kalıbının *abab cdcd efef gg* yerine, *aa bb cc* ... şeklinde olması açısından, öteki sonelerden farklı.

127

Eski zamanda güzelden saymazlardı esmeri,
Saysalar bile, onu güzel diye anmazlardı;
Ama esmer, güzelin mirasçısı oldu çıktı şimdi,
Gerçek güzelse utançla, piç gibi ortada kaldı.
Önüne gelen, Doğa'nın fırçasını kaptığıyla,
Aşırma suratlarla çirkini aklamaya başlayalı,
Ayağa düştü güzellik, saklanır oldu utançla;
Ne adı kaldı artık geride, ne kutsal çardağı,
Gözleri kuzgun karası benim sevdiğim kadının da,
Yüzü dersen, uygun renkte; matem tutuyorlar yan yana;
Açık tenli doğmadıkları halde, sahte suratlarla,
Yaratılışa leke sürercesine, güzellik takınanlara.
Öyle yakışıyor ki ama yas tutmak da hüzünlerine,
Güzel dediğin böyle olur, demeden edemiyor kimse.

128

Sen, müziğim benim, müziğini her çalışında,
O kutsal tuşlara canım parmaklarınla dokunurken,
Çıkan sesleri tatlılıkla yöneterek aynı anda,
Yarattığın uyumla beni şaşkına çevirişinde hemen;
Nasıl kıskanırım, hoplayıp duran o yaramaz tuşları,
Her biri öpücükler kondurdukça zarif parmaklarına;
Oysa zavallı dudaklarım, baka baka hiç kalmamış halleri,
Tuşların cüretine kıpkırmızı kesilmiş, dururlar yanında.
Nasıl istemezdi dudaklarım onların yerine geçmeyi;
Parmakların her birinin üstünde zarif adımlarla sekerken,
O dans eden tahtacıklarla bir an için yer değiştirmeyi,
Ölü tahtaları sen, canlı dudaklardan daha mutlu ederken.
Madem bu kadar zevk veriyor bu iş bu keratalara,
Dudaklarını bana ver öpmeye, parmaklarını onlara.

129

Can suyunun boşa harcanışı, utançlı bir boşalmadır
İş başında şehvet; işini görünceye kadar da,
Yalancı, katil, baştan ayağa suçlu, eli kanlıdır;
Vahşi, amansız, zorba, kıyıcı, kaypaktır daima.
Tadına varılmasıyla, utanç vermesi birdir;
Anlamsızca kovalanır ve ele geçirildiğinde,
Anlamsızca horlanır; oltaya takılmış bir yemdir;
Sanki özel hazırlanmış, yutanı çıldırsın diye.
Kovalarken de çılgındır artık, yakalasa da çılgın;
Elindeyken, elde ederken, etmeye niyetliyken azgındır;
Tadımı mutluluktur onun, tadımdan sonrasıysa hüzün;
Coşkulu bekleyiştir öncesi, sonraya ise bir düş kalır.
Bilmeyen yok bunu ama, bilen de yok ne yazık ki,
Kişiyi cehenneme götüren o cennetten sakınmayı.

130

Güneşe filan benzemez benim sevdiğimin gözleri;
Dudaklarının rengi hiç kalır mercan kızılı yanında;
Kar beyazsa eğer, boz renk olmalı onun göğüsleri;
Tel tel denirse saçlara, kara teller biter başında.
Nice güller gördüm ben, alacalı, allı beyazlı;
Ama onun yanaklarında eser yok bence bunlardan.
Bildiğim kokuların çoğu herhalde daha hoş olmalı,
Sevdiğime yaklaştığımda, yüzüme vuran soluğundan.
Bayılırım dinlemeye o konuşurken ama, bilirim,
Çok daha güzel gelir aslında müziğin sesi kulağa.
Doğrusu tanrıçalar nasıl yürür, görmüş değilim;
Ama sevdiğim yürürken basbayağı basıyor toprağa.
Yine de, Tanrı hakkı için, çok güzel o, bana kalırsa,
Olmayacak yakıştırmalarla donatılan kadınlara kıyasla.

131

Şu halinle bile, despot mu despotsun sen de,
En az, güzelliğiyle kibirlenen o insafsızlar kadar;
Belli ki iyi biliyorsun, benim sana tapan gönlümde,
Ne senden güzel, ne daha değerli mücevher var.
Oysa seni görenlerden bir kısmı da diyor ki,
Aşkı pek inim inim inletecek türden değilmiş yüzün;
Açık açık, yanılıyorlar, demeye dilim varmıyor hani,
Ama kendi kendime yeminle söylüyorum bunu her gün.
Yalan yere yemin ediyor da değilim yani, bilesin;
Görmek bir yana, daha yüzün aklıma geldiği anda,
Peş peşe çıkan binlerce inilti bana tanıklık etsin;
Benim gözümde, sendeki karadan akı yok başkasında.
Kara bir yanın yok senin, yaptıkların dışında,
Sana atılan iftiraların da bence kaynağı burda.

132

Gözlerini seviyorum; onlar da, bana acıdıklarından –
Biliyorlar ya, yüreğin hor görüp eziyet ediyor bana –
Karalar bağlamışlar, mateme bürünmüşler candan;
Şefkatle, merhametle bakıyorlar çektiğim acıya.
Gerçekten de, gökyüzünün sabah güneşi bile,
O yaslı gözlerin senin yüzüne yakıştığı gibi,
Yakışmıyor gün doğuşunun solgun yanaklarına;
Ne de o dolgun yıldız, akşamların kılavuzu hani,
Dingin batıyı gözlerinin yarısı kadar aydınlatıyor.
Ah, ne olur, söyle aynı şeyi yapsın yüreğin de;
Yas tutsun benim için; yas tutmak seni yüceltiyor;
Ve her yanın gibi, karalara bürünsün merhametin de.
İşte o zaman, güzelin aslı kara olur diye yemin ederim;
Rengi senin rengini tutmayan, bence çirkindir derim.

133

Olmaz olsun yüreğimi böyle inleten o yürek;
O derin yarayı açan, hem dostumda hem bende!
Yetmiyor mu ki yalnız bana işkence etmek,
Köleliğe köle oluyor en sevgili dostum bir de!
İnsafsız gözlerin beni benden alırken,
Öteki beni de sen sımsıkı bağladın kendine;
Terketti beni herkes: O, kendim ve sen;
Bu hale düşmek, üç kere üç kat işkence.
Al yüreğimi, zincire vur gönlünün zindanında;
Yeter ki dostumun yüreği de benimkinde kalsın;
Hücresi ben olayım, beni nereye koysalar da;
Zindan benim olunca, sen de sertlik yapamazsın.
Ama yaparsın yine de, ben sende hapsolduğuma göre,
Seninim ister istemez, içimdeki her şeyle birlikte.

134

İşte itiraf ettim artık, dostum senin diye;
İradene ipotek verdim kendimi de ve hazırım,
Kendimi feda etmeye karşılığında; ama sen de,
Öteki beni geri ver ki, yerine gelsin huzurum.
Ama vermezsin; ne de o ayrılabilir senden;
Sen bir şeyden vazgeçmezsin, onunsa yüreği yufka.
O yalnızca bana kefil olmuştu ama, bilmeden,
Kendini de bağladı senede attığı imzayla.
Güzelliğinin bedelini ikimizden de alacaksın.
Seni tefeci, sonuna kadar kullanırsın her şeyi;
Uğruma borçlu çıkan dostumu da dava edeceksin;
Ben de onu darıltıp kaybetmiş olacağım tabii.
Evet, ben onu kaybettim, sense hem onu hem beni aldın;
Tüm borçları ödüyor o bu arada, ama ben kurtulamadım.

135 (1)

Kimi insan dilek tutar, ama sen alırsın istediğini;
Öyle bir alırsın ki hem de, istediğinden çok öte;
Yeterinden fazlası benim işte, başının derdi;
İsteyip de aldığın her şeye kendimi ekledim bir de.
İzin ver de ne olur, o geniş, oylumlu iradene,
Benim isteğim de şöyle bir sokuluversin bir kere;
Başkalarının isteğine kibarca evet derken öyle,
Bilmem neden yüz çeviriyorsun hep benimkine?
Denizin de suyu boldur ama, hiç hayır demez yağmura;
Çok gelecek diye düşünmeden, deposuna ekler durur;
Yetti aldığın artık belki, ama hayır deme fazlasına;
Bir de benden eklersen, servetin daha da büyür.
İnsafsızlık edip öldürme hevesini isteklilerin;
Hem, gel istersen ben tutayım yerini hepsinin.

(1) Anlamı oldukça karmaşık olan 135 ve 136 sayılı sonelerde kullanılan kelime oyunu ("ündeşleme" : "pun") Türkçe'de karşılanamıyor. Shakespeare, 135. sonede, 14 kere geçen, "Will" kelimesini değişik anlamlarıyla kullanmış. Kelime, istek, dilek, irade, cinsel arzu, kadının ve erkeğin cinsel organı anlamlarını taşıdığı gibi, doğrudan doğruya Shakespeare'in adı ("William": kısaltılmışı: "Will") olabiliyor. Sonede ayrıca, yine William adlı bir başka kişiden de söz edildiği sanılıyor. Çeviride, ifade bozukluğundan kaçınmak için genellikle "Will" yerine değişik karşılıklar (istek, dilek, irade, vb. gibi) kullanılmıştır.

136

Ruhun paylarsa seni, sana fazla sokuluyorum diye,
Söyle o kör ruhuna yeminle, de ki, senin isteğindi;
Ruhun bilir çünkü, Will'e kesin yer var sende; (1)
Aşk uğruna bu kadarcık aracı oluver tatlım, hadi.
Merak etme doldurur Will senin aşk hazineni;
Boş çevirme istersen kimseyi, ama beni de kat araya.
Hesaplar büyük olunca, herkes çok iyi bilir ki,
Adı bile anılmaz birin, o kadar şey arasında.
Dükkânın sayımı yapılırken, ben de sayılayım da,
Zararı yok o kalabalık arasında adım söylenmese de,
Hiç olmaya razıyım tatlım, yeter ki sokulayım sana;
İçinde tuttuğun an o hiçi, hiç olmaktan çıkar hem de.
Sen istersen adımı sev yalnız; göreceksin ki,
Sevdiğin aslında benim; adım Will benim çünkü.

(1) Bu sone de, bir önceki gibi, şairin adı "Will" üzerine kelime oyunlarından kurulu. Yine, anlamsızlıktan kısmen kaçınabilmek için, "Will" yerine, zaman zaman şairin kastettiği başka kavramlar kullanılmıştır.

137

Aşk denen kör gözlü şaşkın, ne yaptın ki gözlerime,
Ne kadar baksalar, görmüyorlar gördüklerini;
Güzel nedir biliyorlar, görüyorlar pekâlâ nerdeyse,
Ama, en kötü sanıyorlar, görseler de en iyiyi.
İşveli bakışlara kapılan gözler yolunu kaybedince,
Her erkeğin girip çıktığı koya demir attı diyelim;
Peki, yalan gözlerden kancalar yapmak niye?
Aklı ermesin bu işe, takılıp kalsın diye mi yüreğim?
Dünya âlemin uğrak yeri olduğunu bildiği halde,
Yüreğim nasıl oldu da orayı özel bölge sandı?
Ya da gözlerim, gördüğü şeyi görmezden gelip de,
Böyle sahte bir yüze canım gerçeği niye yakıştırdı?
Yüreğim de gözüm de doğruya gelince hep yanıldı;
Şimdi ikisi de sırılsıklam şu yalan afete kapıldı.

138

Doğrulukla yoğrulmuşum, dediğinde sevdiğim yeminle,
İnanırım ona, bilsem de yalan söylediğini;
Şu dünyanın ince oyunlarından habersiz tümüyle,
Toy bir delikanlı sansın varsın diye beni.
Benden artık iş geçtiğini çok iyi bildiği halde;
Beni genç sanıyor diye saf saf avuturum kendimi,
Söylediği söze bakarım, yalan olduğunu bile bile;
Ve her iki taraf da açığa vurmaz yalın gerçeği.
Peki o niye gizler acaba doğruyu, amacı nedir?
Ya ben niye çekinirim, söylemem bir türlü yaşımı?
Ah, aşkın en güzel yanı güvenir görünmektir,
Yaşlı âşık sevmez, yaşının yüzüne vurulmasını.
İşte böyle yattığımız yerde yalanlar atar dururuz;
Birbirimizi pohpohlar, kendi kendimize avunuruz.

139

Zalimliğinle gönlüme reva gördüğün haksızlığı
Haklı göstermemi bekleme sakın şimdi benden;
Gözlerini değil dilini kullan acıtmak için canımı;
Oyunu bırak, salt gücünü kullan beni öldüreceksen.
Yüzüme söyle gönlün başkasındaysa, ama gözümün önünde,
Sevdiğim ne olur, başka yere kaymasın gözün.
Beni yaralamak için bu oyunlara başvurmak niye,
Cılız savunmama çoktan yetip de artacakken gücün.
Hadi savunayım seni: "Ah, sevdiğim iyi bilir,
O güzel bakışlarının bana düşman olduğunu;
Bilir de, o düşmanları benim yüzümden kaçırır;
Oklarıyla başkalarında açsınlar diye yaralarını."
Ama gerek yok buna; nasıl olsa yarı ölmüş sayılırım;
Doğrudan öldür beni bakışlarınla da dinsin şu acım.

140

Zalimliği bildiğin gibi, aklını kullanmayı da bil,
Dili bağlı sabrımı daha çok hor görüp üstüne varma;
Yoksa bakarsın ıstırap dili çözüverir ve çözülen dil
Görmezden geldiğin acıları açığa vuruverir sonra.
Sana biraz akıl vereyim istersen: Sevmesen de beni,
Sevdiğim, seviyorum desene hiç değilse yalandan;
Ölüm döşeğinde çaresiz yatan huysuz hasta da hani,
Sağlık haberinden başka şey duymak istemez ya doktorundan.
Umudumu yitirirsem eğer, aklımı da yitirebilirim çünkü,
Ve çılgınlığımla kötü konuşabilirim senin hakkında;
Her şeyi kötüye yoran şu dünya da öyle soysuzlaştı ki,
Akılsız kulaklar hazır, akılsız iftiracılara inanmaya.
Gel ne ben böyle olayım, ne de sen iftiraya uğra;
Gözlerine hâkim ol, serseri gönlün bildiğini yapsa da.

141

Tanrım hakkı için gözlerimle sevmiyorum seni,
Bin kusur görüyorlar çünkü, ne zaman baksalar sana;
Onların gördüğünü de gönlüm seviyor yazık ki,
Tapınmadan edemiyor, görüneni bırakıp bir yana.
Dudaklarından çıkan sese bayılmıyor kulaklarım,
Sanma ki içim titriyor, bana her dokunuşunda;
Ne tad duyum o kadar hevesli, ne koku duyum,
Seninle başbaşa bir duyular oynaşına katılmaya.
Ne var ki, değil beş duyum, beş koldan aklım gelse,
Caydıramıyor şu budala gönlü, sana hizmet etmekten;
O gönül ki, bir insan bozuntusu bırakıyor geride,
Senin dik başlı gönlüne kul köle olmaya gelirken.
Ama kazançtan sayıyorsam ben yine çektiğim çileyi,
Günaha sokan, acıyla ödüllendiriyor da ondan beni.

142

Aşk benim günahımsa, nefret de senin erdemin;
Günahkâr aşktan gelme günahımdan nefretin.
Ah, ama kendini benimle kıyaslarsan göreceksin;
Kınanmayı hiç hak etmiyor aslında günahım benim;
Hele senin dudaklarından, hiç mi hiç hak etmiyor;
O dudaklar ki, kırmızı şalına ihanet ettiği gibi, (1)
Mühürlediği sahte aşk senetleri benimkilere yetişiyor;
Yatak kirasından ediyor durmadan başkalarının döşeğini. (2)
Sen nasıl seviyorsan kimilerini, okşuyorsan gözlerinle,
Benim aşkım da yasal oluversin, gözlerim peşinde koşsun;
Biraz merhamet tohumu ek ki gönlüne, o büyüdüğünde,
Senin merhametin de başkasının merhametine layık olsun. (3)
Yoksa, gün olur ararsan başkalarından esirgediğini.
Seni örnek almış olacak, çok görenler sana merhameti.

(1) "Kırmızı şalına...": Şair, sevgilisini, özel durumlar için saklanması gereken giysiyi her yerde giymekle (dudaklarını, seçme yapmadan, insanlara sunmakla) suçluyor.

(2) "İnsanlarla yatarak, onların, yataklarını başkalarına kiralamalarını ve kira almalarını önlüyor."

(3) Sonenin aslında da aynı ifade kullanılmış: "Thy pity may deserve to pitied be."

143

Ah, köylü kadın telaşla nasıl koşturursa,
Kaçan gagalı yaratıklardan birinin peşinden;
Bebeğini bırakıp nasıl var hızıyla seğirtirse,
İlle de yakalamak istediği hayvanın ardından;
Hiç aldırmadan, arkasından feryatlar yükselirken,
Önünde kaçanı yakalamaktan öte bir şey düşünmezse,
Başıboş kalan çocukcağız yetişmeye çabalarken,
Yavrusunu unutup kendi derdine düşen annesine;
İşte sen de, senden kaçanın peşinde koşuyorsun öyle;
Bense, çocuğun gibi, hep yetişme çabasındayım sana.
Ama eğer, istediğini elde edersen, geri dön bana yine,
Tıpkı bir anne gibi, öp beni, şefkat göster bana.
İnan ki ben de dua ederim eresin diye muradına,
Yeter ki sen geri dön, son ver benim feryadıma.

144

İki aşkım var, hem huzur hem dert kaynağı;
Hiç bırakmıyorlar beni, tıpkı birer cin gibi;
Erkek olanı aydınlık yüzlü bir iyilik meleği;
Dişisiyse, soluk benizli bir kötü ruh sanki.
Dişi cinimin aklı, beni hemen cehenneme çekmekte;
Aklımı çelip, iyilik meleğimi ayırmakta benden;
Evliyamı da ayartıp töy gözlerini kamaştırmakta;
Onu baştan çıkarıp iblise döndürmekte çok geçmeden.
Belki de meleğim şimdiden şeytan olup çıktı bile;
Kesin bir şey söyleyemem, çok şüphelensem de;
Ama bakıyorum benden uzak, birbirine dost ikisi de;
Bence bunların biri çoktan ötekinin cehenneminde.
Gerçekten öyle mi, yine de imkân yok kesin bilmeye,
Taa ki kötü meleğim ateşi verene kadar iyisine. (1)

(1) "Ateşi verene...": Frengi, belsoğukluğu, vb. bulaştırana kadar, diyor. O zaman, belirtilerden iş ortaya çıkacak.

145

Aşkın kendi eliyle yarattığı o dudaklar da,
Onun için sararıp solan benim gibi birine,
"Sevmiyorum işte!" diyen sesi çıkardı sonunda;
Ama perişan halimi kendi de görünce,
O anda merhamet geldi sardı yüreğini;
Ve payladı, tatlılıktan hiç ayrılmadan,
Her önüne gelene kıymaya alışmış dilini;
Sevenle nasıl konuşulur, öğretti ona baştan.
O da sözün sonunu öyle bir getirdi ki,
Sanki, şeytan misali cennetten kovulan geceyi,
Hemen ardından güzelim gündüz izliyor gibiydi;
Öylesine değiştirmişti son söylediği her şeyi.
"Sevmiyorum"u sevgiye dönüştürüverdi birden,
Ve canımı bağışladı, "sanma sakın," diyerek hemen.

146

Zavallı ruhum, benim günahkâr dünyamın merkezi,
İsyancı güçlerle çepeçevre kuşatılmışken, neden,
Dış duvarlarının süsüne harcarsın da her şeyini,
İçerde dertlenir durur, yokluğa katlanırsın sen?
Ömrü bunca kısayken, yok olup giderken şu konak,
Anlamı var mı ona bu kadar masraf etmenin?
Sonunda bu fazlalığı toprak kurtları devralacak,
Yiyip bitirecek değil mi? Bu değil mi sonu bedenin?
O halde, ruhum, uşağından giden, can katsın canına; (1)
Yeter ki artsın gücün, varsın beden sönüp gitsin;
Sat sen çer çöp saatleri, tanrısal süreler al yerine;
İçini doyurmaya bak, aldırma varlıklı olmasa da dışın.
O zaman, insanla beslenen ölüm, senin besinin olacak;
Ölüm bir kere ölünce, ölmek diye bir şey kalmayacak.

(1) Uşağından giden...: Beden, ruhun (insanın manevi yanının) uşağı, kılıfı olarak görülüyor. Şiirin ilk dizelerindeki temanın bir tekrarı.

147

Aşkım, ateşli bir hastalık gibi, nedense,
Kendine yaramaz ne varsa hep onu istiyor;
Azdıracak ne varsa illetini, onun özlemi içinde;
Yalnızca o huysuz iştahına kulak veriyor.
Aşkımın doktorluğunu üstlenen aklıma gelince,
Baktı ki hiç tutulmuyor verdiği öğütler,
Kızıp terketti beni ve heyhat, şimdi anladım ben de,
Doktorun yasakladığı arzu ölüm demekmiş meğer.
Akıl da başta olmayınca, derdime çare göremiyorum;
Çılgına döndüm artık, huzur yok bana bundan böyle;
Deliler gibi düşünüyor, onlar gibi konuşuyorum;
Olur olmaz laf ediyor, saçmalıyorum her yerde:
    Cehennem gibi kara, gecelerce karanlık olan seni,
    Hâlâ pırıl pırıl sanıp, yeminle akladığımdan belli.

148

Ah, şu aşk ne gözler yerleştirmiş ki başıma,
Gerçekle hiç ilgisi yok gördüklerimin,
Varsa bile, aklım nereye gitti ki acaba,
Yanlış anlam veriyor gördüğüne gözlerimin.
Eğer güzelse, o yalancı gözlerin taptığı kişi,
Dünya âlem ne demeye öyle düşünmüyor?
Değilse eğer, aşk açıkça gösteriyor ki,
Herkesin doğru gördüğünü aşkın gözü görmüyor.
Görmez tabii, nasıl görsün doğruyu aşkın gözü,
Onca harap olmuşsa nöbet tutmaktan, gözyaşından?
Şaşmamalı o zaman, ben de seçemiyorsam gördüğümü,
Güneşin bile elinde mi görmek, gökyüzü açılmadan?
Ah kurnaz aşk! Sen beni gözyaşlarıyla kör edince,
Gözler de iyi görüp kusur bulamıyor elbet sende.

149

Nasıl söylersin, ey zalim, seni sevmediğimi;
Kendime karşı gelip senden yana çıkarken ben?
Seni düşünmüyor muyum hep, ey insafsız kişi,
Senin uğruna çoktan kendimi bile unutmuşken?
Dost dediğim olmuş mu, seni sevmeyen birine?
Yüz vermediğinin yüzüne gülmüş müyüm ben?
Canın sıkıldığında bana, acıyla inleyerek yine,
Öç almıyor muyum ki ben hemen kendimden?
Hangi erdemi erdem sayıyorum varlığımda,
Sana hizmeti hor görecek kadar kibirliyse?
En iyi yanlarım tapınmıyor mu senin kusuruna,
Hele gözlerin bir kere buyruğunu vermişse?
Yine de, sevdiğim, sürdür nefretini; artık biliyorum;
Görmeyi bilenleri seviyorsun sen; bense körüm.

150

Ah, hangi kudretten alıyorsun bu kudretli gücü, (1)
Ki kusurlarınla yönetiyorsun gönlümü dilediğince?
Görmedim, dedirtiyorsun bana, gerçekten gördüğümü,
Yemin ettiriyorsun, ışığı değil günü hoş kılan, diye.
Nasıl beceriyorsun, kötüyü böyle güzel göstermeyi;
Yaptıklarına bakıyorum da, en kusurlusunda bile,
Öyle bir hüner, öyle bir ustalık yatıyor ki,
Senin en kötün, herkesin en iyisinden üstün bence.
Senden nefret etmem için yeterli gerekçeler arttıkça,
Bana kendini o kadar çok sevdirmeyi kim öğretti sana?
Ne olur, küçük görme sen beni, bir olup başkalarıyla;
Başkalarının küçük gördüğünü ben seviyorsam da.
Değersizliğin nasıl sevgi uyandırdıysa içimde,
Benim değerimi gösterecek senin sevgin de.

(1) "Kudretten . . . kudretli güç": Sonenin aslında da tekrar var: "Power. . . powerful might".

151

Aşk o kadar gençtir ki, vicdan nedir bilmez;
Ama kim bilmez, vicdanın aşktan doğduğunu da?
Öyleyse, tatlı hilebaz, beni sıkıştırmaya gelmez;
Kusurlarımın tatlı suçlusu sen çıkıverirsin sonra.
Sen açığa vurmak istiyorsun ama kusurumu, ben de,
Soylu yanımı çiğniyorum, bedenime boyun eğmekle.
Ruhum bedene diyor ki, sevişebilirsin dilediğince;
Et değil mi! Bu sözü iki ettirmiyor bile! (1)
Adını duyunca doğruluyor, seni gösteriyor zaferle,
İşte ganimetim, diye. Zevkle, övünçle şişiniyor;
Bir garip kul olmaktan o kadar mutlu ki hizmetinde;
Dilediğinde fırlıyor ayağa; yoksa uslu uslu bekliyor.
Akılsız deme bana, "aşkım" dersem eğer ona; (2)
Onun aşkı çünkü beni indiren de, kaldıran da.

(1) "Et değil mi" . . .: Dizinin bu bölümlerinde kısmen örtülü cinsel ifadeler oldukça sık görülüyor. "Et": Hem "beden," hem de "cinsel organ". Cinsel imge, sonraki dizelerde de sürüyor: "doğruluyor . . . seni gösteriyor... şişiniyor... dalıyor," vb.

(2) "Ona": Hitap ettiği kadının cinsel organını kastediyor. Sonraki dize ("indiren de, kaldıran da") anlamı tamamlıyor.

152

Biliyorsun bozmuş oldum yeminimi seni sevmekle;
Ama bana aşk yemini eden sen çifte yemin bozdun;
Gerdek yeminini çiğnediğin gibi, nefret yemini etmekle,
Yeni aşkından sonra, yeni verdiğin sözden de döndün. (1)
Ama niye suçluyorum ki seni, çifte yeminden dönmekle;
Yirmisinden dönerken ben? Yok benden yalancısı:
Ne yeminler ettim, göründüğün gibi değilsin diye,
Ve yok oldu şimdi sana olan güvenimin hepsi.
Kocamandır yüreğin, diye, koca yeminler etmiştim;
Aşk sendedir demiştim; doğruluk, sadakat sende;
Aydınlık görünesin diye körlüğüme göz takmıştım,
Yerinde, görmediklerine yemin ettirmiştim gözlere.
Yemin etmiştim, güzelsin diye, ne iftiracıymışım ki,
Böylesine iğrenç bir yalanla çarpıtmışım gerçeği.

(1) Burada kaç kişiden ve ilişkiden söz edildiği tam belli değil. Şairin kendisiyle birlikte, bir kadına, kadının kocasına ve şairin dostuna değinildiği sanılıyor.

153

Bir gün Kupid, damgasını yanına koymuş uyurken, (1)
Bu fırsatı kaçırmadı Diana'nın nedimelerinden biri; (2)
Sevda tutuşturan ateşi kaptığı gibi yerden,
Oracıktaki vadide serin bir pınara daldırıverdi.
Ama pınarı Aşk'ın kutsal ateşi sardı bir anda;
Köpük köpük kaynayan bir şifalı suya döndü,
Asla sönmeyen o sonsuz, kıpkızıl ateşin sıcağıyla;
Erkeklerin dayanılmaz dertlerine eşsiz bir deva oldu.
İşte bu çocuk, sevdiğimin gözlerinden yeni ateş alıp,
Denemek için Aşk damgasını değdirince benim göğsüme,
Şifalı pınara koştum hemen, o anda hasta düşüp;
Derdimden kurtulur, deva bulur muyum acaba diye.
Boşa koşmuşum ne çare; bana iyi gelecek pınar,
Kupid'in ateş tazelediği, sevdiğimin gözleriymiş meğer.

(1) Kupid: Roma mitolojisinde aşk tanrısı.

(2) Roma mitolojisinde avcılık, ay, ve kızlık (bekâret) tanrıçası.

154

Küçücük Aşk Tanrısı uyuyakalmış bir gün yattığı yerde;
Yürekler dağlayan damgasını da yanıbaşına koymuştu.
O sıra, bekâret yeminlisi periler dolaşırken çevrede,
Onu görmüş ve hemen koşa oynaya yanına gelmişlerdi.
En güzelleri, el değmemiş eliyle avuçlayıverdi birden.
Daha önce tümen tümen yürek yakmış o kızgın damgayı;
İşte, ateşli arzuların o eşsiz komutanı, uyurken;
Müthiş silahını bâkire bir ele böyle kaptırdı.
Peri bu damgayı serin bir pınarda söndüreyim derken,
O anda sarıverdi pınarı, aşkın sonsuz ateşi;
Şifalı bir kaplıcaya döndürüverdi onu hemen;
Hasta düşen erkeklere deva. Oysa ben, sevdiğimin kölesi,
Şifa bulurum diye pınara geldim ama, gördüm ki,
Aşkın ateşi suyu ısıtır, su soğutmazmış aşkı.

KAYNAKÇA

A. Sonelerin çevirisi aşağıdaki basımdan yapılmıştır.

Alexander, Peter (ed.), *William Shakespeare: The Complete Works* (London, 1951).

B. Önsöz, çeviri ve dipnotlarında sonelerin aşağıdaki basım ve çevirilerinden de yararlanılmıştır.

Burto, William (ed.), *The Sonnets* (The Signet Classic Shakespeare, New York, 1964).

Harrison, G.B. (ed.), *Shakespeare: The Complete Works* (New York, 1984).

Ingram, W.G. and Redpath, Theodore (eds.), *Shakespeare's Sonnets*, (London, 1964).

Shakespeare, William, *Epen und Sonnette*. (Sonette übersetzt von Gottlob Regis) Wilhelm Goldmann Verlag, München 1968.

Wilson, John Dover (ed.), *The Sonnets* (New Cambridge Shakespeare, Cambridge, 1966).

C. Önsöz, çeviri ve dipnotlarında başvurulan öteki kaynaklar.

Alexander, Peter, *Shakespeare* (London, 1964).

Campbell, O.J., and Quinn, E.G. (eds.), *The Reader's Encyclopedia of Shakespeare* (also published as *A Shakespeare Encyclopedia*) New York, 1966).

Chambers, E.K., *William Shakespeare: A Study of Facts and Problems*, 2 vols. Oxford, 1930).

Cuddon, J.A., *A Dictionary of Literary Terms* (London, 1977).

Halliday, F.E., *A Shakespeare Companion 1564-1964* (Harmondsworth, 1964).

Onions, C.T., *A Shakespeare Glossary* (Oxford, 1911).

The Oxford Classical Dictionary, 2nd edn. (Oxford, 1970).

Quenell, Peter, *Shakespeare* (Harmondsworth, 1969).

The Shorter Oxford English Dictionary, 3rd edn. (Oxford, 1944).

D. Sonelerin başlıca İngilizce basımları.

Burto, William (ed.), *The Sonnets* (The Signet Classic Shakespeare, New York, 1964).

Fox, L. (ed.), *The Sonnets of William Shakespeare* (London, 1958).

Ingram, W.G., and Redpath, Theodore (eds.), *Shakespeare's Sonnets* (London, 1964).

Pooler, C.K. (ed.), *The Sonnets* (Arden Shakespeare, London, 1931).

Rollins, H.E. (ed.), *The Sonnets* New Variourum Shakespeare, Philadelphia, Pa., 1944.)

Shakespeare, William, *Shakespeares Sonnets* (1609; Scolar Press, Menston, 1968).

Wilson, J. Dover (ed.), *The Sonnets* (New Cambridge Shakespeare, Cambridge, 1966).

E. Sonelerle ilgili eleştiri, yorum ve araştırmaları içeren başlıca yapıtlar.

Baldwin, T.W. *On the Literary Genetics of Shakespeare's Poems and Sonnets* (Urbana, III., 1950).

Booth, Stephen, *An Essay on Shakespeare's Sonnets* (New Haven, Conn, 1969).

Edwards, P.W., *Shakespeare and the Confines of Art* (London, 1968).

Herrnstein, Barbara, *Discussions of Shakespeare's Sonnets* (Boston, Mass., 1964).

Hubler, E., *The Sense of Shakespeare's Sonnets* (Princeton, N.J., 1952).

Knight, G. Wilson, *The Mutual Flame* (London, 1955).

Knights, L.C., *Some Shakespearian Themes* (London, 1959).

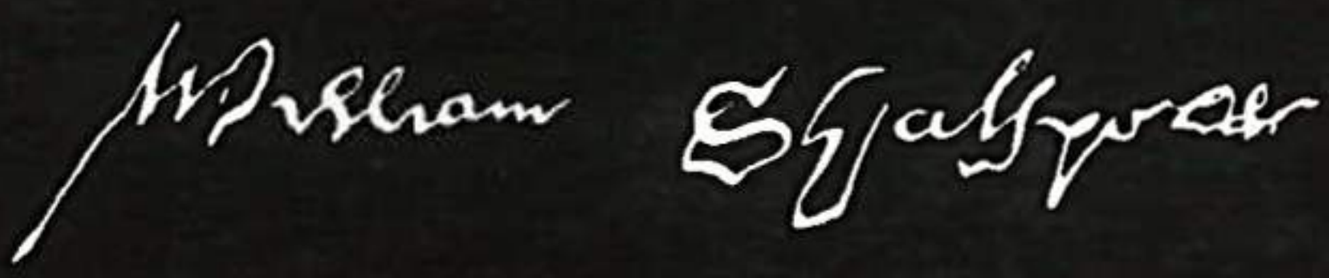
Landry, H., *Interpretations in Shakespeare's Sonnets* (Berkeley, Calif., 1963).

Lee, Sidney, *Elizabethan Sonnets*, 2 vols. (London, 1904).

Leishman, J.B., *Themes and Variations in Shakespeare's Sonnets* (London, 1961).

Lever, J.W., *The Elizabethan Love Sonnet* (London, 1956).

- Antonius ve Kleopatra
- Atinalı Timon
- Bir Yaz Gecesi Rüyası
- Fırtına
- Hamlet
- IV. Henry
- Julius Caesar
- Kral Lear
- Macbeth
- Onikinci Gece
- Othello
- Romeo ve Juliet
- Soneler
- Venedik Taciri
- Yanlışlıklar Komedyası
- Yeter ki Sonu İyi Bitsin

W. Shakespeare

SONELER

ISBN 975-14-0450-9

9 789751 404503